

”Äiti oot mun mielessä”

Omahoitajuuden tavoitteiden toteutuminen päiväkodissa vanhempien näkökulmasta

Sosiaalialan koulutusohjelma,
sosionomi
Opinnäytetyö
02.11.2007

Heidi Forsman
Susanna Hanhiova
Nina Jaatinen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma		Sosionomi (AMK)	
Tekijä/Tekijät			
Heidi Forsman, Susanna Hanhiova, Nina Jaatinen			
Työn nimi			
”Äiti oot mun mielessä” -Omahoitajuuden tavoitteiden toteutuminen päiväkodissa vanhempien näkökulmasta.			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Syksy 2007	45+2	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkimme opinnäytetyössämme vanhempien mielipiteitä omahoitajuuden tavoitteiden toteutumisesta Espoon Pisan päiväkodissa. Idean opinnäytetyöhön saimme Pisan päiväkodin johtajalta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten hyvin Espoon kaupungin asettamat omahoitajuuden tavoitteet toteutuvat vanhempien näkökulmasta sekä alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä että vanhempien lasten, eli yli 3-vuotiaiden, ryhmissä. Näiden tulosten avulla selvitämme tulisiko omahoitajuusperiaate ottaa käytäntöön myös vanhempien lasten ryhmissä, joissa se ei vielä ole käytössä.</p> <p>Opinnäytetyömme tutkimusaineisto on kerätty kyselylomakkeiden avulla. Olemme luoneet lomakkeen kysymykset perustaan ne kiintymyssuhdeteoriaan ja kasvatuskumppanuuteen, jotka ovat myös Espoon päivähoidon omahoitajuuskäytännön perustana. Haimme vanhemmilta vastauksia muun muassa kysymyksiin tutustumisajan merkityksestä, tiedonkulusta päivähoidon ja kodin välillä sekä lapsen kasvatus-suunnitelmaan vaikuttamisen mahdollisuudesta.</p> <p>Kyselylomakkeiden tuloksista selvisi, että vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä alle 3-vuotiaiden lasten omahoitajuuskäytännön toimivuuteen päiväkodissa. Tulosten mukaan myös yli 3-vuotiaiden ryhmissä omahoitajuuden tavoitteet osittain toteutuvat, mutta tarpeet niille ovat erilaiset. Päiväkodin 3-5-vuotiaat sekä esikouluikäiset lapset eivät vanhempien mielestä tarvitse yhtä paljon omahoitajaa kuin pienemmät lapset. Vanhemmat kokevat, että yli 3-vuotiaat lapset ovat tarpeeksi vanhoja osataksaan itsenäisesti tehdä asioita ja kertoa kotona hoitopäivästään. Tulosten mukaan omahoitajuuden periaatteiden toteutumista tarvittaisiin eniten uuteen ryhmään siirryttäessä sekä 3-5-vuotiaiden ryhmän pienimpien, varhaisemmassa kehitysvaiheessa olevien lasten hoidossa.</p> <p>Opinnäytetyömme tulosten perusteella voidaan todeta, että vanhempien näkökulmasta sekä kiintymyssuhdeteorian että kasvatuskumppanuuden periaatteet toteutuvat melko hyvin Pisan päiväkodin lapsiryhmissä. Alle 3-vuotiailla, joilla turvallisen kiintymyssuhteen muodostuminen on erityisen tärkeää, käytössä oleva omahoitajuuskäytäntö toimii lähes tavoitteiden mukaisesti. Yli 3-vuotiaiden lasten ryhmissä vanhemmat eivät koe Espoon päivähoidon asettamaa omahoitajuuskäytäntöä tarpeelliseksi.</p>			
Avainsanat			
omahoitajuus, kiintymyssuhde, kasvatuskumppanuus, vanhemmat			

Degree Programme in Social Services		Degree Bachelor of Social Services	
Author/Authors Heidi Forsman and Susanna Hanhiova and Nina Jaatinen			
Title Fulfillment of the Principles of Personal Nursing at a Kindergarten in Espoo – From Parents' Point of View			
Type of Work Final Project	Date Autumn 2007	Pages 45+2 appendices	
<p>ABSTRACT</p> <p>The objective of this study was to find out how well the principles of personal nursing set by the city of Espoo were fulfilled from the parents' point of view in the Pisa kindergarten. The principles of personal nursing were being executed in the group for children under the age of three. Our purpose was to see how well the principles of personal nursing were executed in this group. And also whether it was necessary to integrate personal nursing into groups for children aged three to five and preschool where the principles of personal nursing were not executed at the moment.</p> <p>As for methods, we sent a questionnaire which we created ourselves. The questions were based on the attachment theory and pedagogical partnership. These are also the foundation of the principles of personal nursing in Espoo day care. We asked questions such as: how well information flowed between day care and home and whether the parents felt that they were able to influence their child's plan of upbringing.</p> <p>The results of the questionnaire showed that parents of children under three years old were in general satisfied with the way the principles of personal nursing were executed in the Pisa kindergarten. The results also showed that some of the principles of personal nursing were being executed in groups for children over the age of three, but the needs for them were different. The parents felt that children over three years old did not need a personal nurse as much as the younger children. The parents' opinion was that a child over three years old was able to act independently and tell about different things that had happened during the day at the kindergarten. According to the results the principles of personal nursing were most needed when moving over to a new group and in the care of children at an earlier stage of development in the group for children from three to five years old.</p> <p>A child under the age of three is at a stage when building up a safe attachment is very important. The study shows that from the parents' point of view the principles of both the attachment theory and pedagogical are fulfilled rather well in the Pisa kindergarten. The principles of personal nursing are executed nearly according to its aims. The parents feel that the principles of personal nursing set by the city of Espoo do not need to be executed in groups for children over the age of three.</p>			
<p>Keywords</p> <p>personal nursing, attachment theory, pedagogical partnership, parents</p>			

1 JOHDANTO

Teemme opinnäytetyömme Pisan päiväkotiin Espooseen. Tutkimme ja selvitämme kyselylomakkeiden avulla vanhempien mielipiteitä omahoitajuuden tavoitteiden toteutumisesta kaikissa päiväkodin ikäryhmissä – muissakin, kuin alle 3-vuotiaiden ryhmässä, jossa ainoastaan on omahoitajakäytäntö tällä hetkellä käytössä. Työmme tavoitteena on näin selvittää omahoitajuuden tarvetta myös 3–5-vuotiaiden ja esikoululaisten lapsiryhmissä. Liitämme omahoitajuuskäsitteeseen varhaisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhdeteorian sekä kasvatuskumppanuuden kodin ja päiväkodin välillä.

Idean opinnäytetyömme aiheeseen saimme Pisan päiväkodin johtajalta. Alkuperäinen idea on muokkaantunut matkan varrella melko paljon. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa lisää tutkimusmateriaalia ja informaatiota, jotta omahoitajuuskäytäntöä voisi mahdollisesti kehittää ja laajentaa myös muihin ikäryhmiin tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Opinnäytetyömme tulokset ovat toivottavasti hyödyllisiä sekä päiväkodin henkilökunnalle että lasten vanhemmille. Pisan päiväkodin johtaja kertoi käyttävänsä valmista opinnäytetyötämme opintopiirien vetämiseen, joissa hän toimii ohjaajana. Opinnäytetyömme on hyödyllinen myös VASU (varhaiskasvatussuunnitelma)-keskusteluihin, henkilökunnalle informaation lähteenä sekä vanhemmille omahoitajuuden tietopakettina. Henkilökunnan on tärkeää saada asiakaspalautetta tekemästään työstä. Opinnäytetyömme kautta omahoitajuudesta, sen tarpeesta ja tavoitteista kantautuu tieto myös henkilökunnalle, joka voi mahdollisuuksien puitteissa parantaa tai muuttaa toimintaansa riippuen palautteesta.

Meillä kaikilla kolmella opiskelijalla on kokemusta päivähoidosta sekä olemme työskennelleet päivähoitoalalla opintojenkin ohella. Omahoitajuus on herättänyt meissä paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Omahoitajuus on kehitetty tukemaan päivähoidossa aloit-tavan alle 3-vuotiaan lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja sopeutumista uuteen ympäristöön. Omahoitajan tarkoituksena on olla lapselle turvallinen aikuinen, johon lapsi tukeutuu, ja joka luo vahvimman vuorovaikutussuhteen lapseen ja hänen perheeseensä. Omahoitaja toimii siltana perheen ja päiväkodin välillä. Perheellä ja omahoitajalla on velvollisuuksia toisiaan kohtaan, jotta yhteistyö toimisi ja turvallinen vuorovaikutussuhde lapsen ja omahoitajan välillä kehittyisi.

Omahoitajuuteen liittyy paljon asioita, jotka ovat vielä kehityksen alla – esimerkiksi henkilökunnan työvuorojen näkyvyys vanhemmille, ajat jolloin vanhempi voi tavata lapsensa omahoitajaa, ”minun päiväni”-päiväkirja ynnä muu. Espoon kaupunki kehittää omahoitajuutta jatkuvasti. Omahoitajuudesta on tehty tutkimuksia opinnäytetöiden muodossa aiemmin, mutta asiakkaan, eli perheen, näkökulmasta omahoitajuutta ei ole vielä tutkittu. Omahoitajuus on uusi asia päivähoitopiireissä ja siitä kaivataan lisää materiaalia sen kehittämiseksi ja tukemiseksi. Kirjallisuuttakaan aiheesta ei toistaiseksi ole paljon. Kiintymyssuhdeteoriasta sekä kasvatuskumppanuudesta, joihin omahoitajuusperiaatekin tukeutuu, löytyy erilaista materiaalia ja tutkimuksia. Näihin teorioihin mekin keskitymme opinnäytetyömme tuloksia analysoidessamme ja omahoitajuutta pohtiesamme.

2 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Kiintymyssuhdeteoria (attachment theory) on alun perin englantilaisen psykoanalytiikon John Bowlbyn (1907–1990) kehittämä teoria, joka korostaa lapsen turvallisuuden tarvetta ja eroahdistusta, leimautumista sekä läheisyydentarvetta hoivaajaansa kohtaan. (Sinkkonen 2001: 19 - 20, 24 - 25.) Leimautumisen käsitettä käytetään useammin puhuttaessa eläimistä, mutta ihmislapsen ollessa kyseessä puhutaan kiinnittymisestä tai kiintymyksestä. *Kiinnittyminen* muistuttaa eläinkunnasta tuttua leimautumista – henkiinjäämisen edellyttämää kokeneemman yksilön läheisyydessä pysymistä – ja *kiintymyksellä* tarkoitetaan enemmän osapuolten välistä lämmön ja rakkauden tunteita. Kiintymys on käsitteenä vakiintunut paremmin kielenkäyttöömme, mutta voidaan myös sanoa, että hyvissä olosuhteissa lapsi ensin kiinnittyy ja ajan myötä kiintyy hoitajaansa. (Sinkkonen 2001: 29.)

Lapsen ja hänen hoitajansa (yleensä äidin) välisellä kiintymyssuhteella on merkitystä lapsen persoonallisuuden kehitykselle. Ihmisellä on taipumus luoda tunnesiteitä valikoidusti toisiin ihmisiin. Kiintymyssuhdeteoria käsitteellistää tätä taipumusta sekä selittää persoonallisuuden häiriöitä, jotka syntyvät vastentahtoisien eroon joutumisen seurauksena. Alkuvaiheessa lapsen kiinnittymisen motiivina on lähinnä hengissä säilyminen, joka on turvallisinta aikuisen hoivan avulla. Lapsen kiinnittymispyrkimysten motiivina ei ole fysiologisten tarpeiden tyydyttäminen, vaan kiinnittyminen perustuu läheisyyden ja turvallisuuden tunteen tarpeeseen. Jo ensimmäisten elinpäiviensä aikana lapsi alkaa etsiä keinoja, jotka tuovat äidin luotettavimmin lähelle. (Sinkkonen 2001: 29 - 32.)

Yksi kiintymyssuhde on pienellä lapsella kaikista tärkein. Ensimmäisen vuotensa aikana lapsi kiinnittyy vain riittävän paljon läsnä olevaan ihmiseen, eli häntä pääsääntöisesti hoitavaan henkilöön. Se, että tärkeimpiä kiintymyssuhteita on vain yksi, luo lapselle turvallisemman ja luottavaisemman olon, sillä vaaratilanteen tullessa hänen ei tarvitse arvioida kenen luokse pakenee ja kuka hänen kiintymyskohteistaan on luotettavin tai lähimpänä. (Sinkkonen 2001: 49.) Toki lapsi pystyy myös kiinnittymään useampaan kuin yhteen hoitajaansa, jos he vain ovat riittävästi läsnä hänen elämässään. Lapsen ensisijainen, emotionaalinen kiintymyskohde on tavallisimmin lapsen oma äiti. Erityisesti äidin reagoiminen lapsensa läheisyyden tarpeeseen muodostaa ja luo perustaa lapsen kiintymyssysteemille. Mikäli äiti reagoi tähän lapsen tarpeeseen toistuvasti samankalta-

sesti – luotettavasti ja ennustettavasti – lapselle syntyy muistijälkiä yhdessäolon hetkistä ja hän oppii luottamaan äidin rakkauteen ja tukeen. (Sinkkonen 2001: 34.)

2.1 Kiintymyssuhdehäiriöt

Kun lapsi ei ole pystynyt tai ehtinyt muodostamaan kiinteää luottamussuhdetta toiseen ihmiseen ensimmäisten ikävuosiensa aikana, on usein kyseessä kiintymyssuhdehäiriö. Tällaiset lapset ovat joko valikoimattoman ystävällisiä (estoton kiintymyssuhdehäiriö) tai apaattisia ja tahdottomia (estynyt kiintymyssuhdehäiriö). Esimerkiksi lastenkoteja ja sijoituskoteja jatkuvasti vaihtava lapsi ei ehdi kiinnittyä kehenkään, ja näin hänellä on uhka vaikean kiintymyssuhdehäiriön kehittymiselle. Poikkeuksia tosin löytyy melko paljon myös kiintymyssuhdehäiriöiden kehittämisessä. Esimerkiksi kaikilla huonoissa oloissa lastenkodissa useamman vuoden viettäneillä lapsilla ei ole myöhemminkään kiintymyssuhdehäiriötä, kun taas osalla pienenä lastenkodista adoptoiduilla lapsilla esiintyy kyseistä häiriötä. (Sinkkonen 2001: 64 - 65.)

2.2 Vierastilanne-menetelmä kiintymyssuhteiden luokittelussa

Lapsi kiinnittyy joka tapauksessa hoitajaansa – oli tämän antama hoiva riittävää ja hyvää tai ei. Kiintymyssuhde toimii lapsen turvallisuuden tunteen perustana lapsen lähtiesä tutkimaan ympäristöään. (Sinkkonen 2001: 33.) Hoitajan ja lapsen välille turvallisesti muodostunut kiintymyssuhde antaa lapselle rohkeutta ja varmuutta laajentaa elinpiiriään sekä halua oppia ja vastaanottaa uusia asioita ympäristöstään. Jos kiintymyssuhde taas on kehittynyt puutteelliseksi tai ei ole lainkaan kehittynyt, saattaa se näkyä monella eri tavalla lapsen käyttäytymisessä ja tunnetilojen säätelyssä. Bowlbyn oppilas, yhdysvaltalainen psykologi Mary Ainsworth, kehitti kiintymyssuhdeteorian pohjalta kiintymyssuhteiden arvioimiseksi vierastilanne-menetelmän (strange situation), josta nousi aluksi esille kolme kiintymystyyliä: turvallinen, ambivalentti ja välttelevä. Myöhemmässä vaiheessa havaittiin lisäksi neljäs kiintymystyyli: organisoitumaton. Ambivalentti, välttelevä ja organisoitumaton kiintymys ovat siis turvattoman kiintymyssuhteen alaluokkia. Vierastilanne-menetelmän avulla tutkitaan 12 - 20 kuukauden ikäisten lasten kiintymyssuhdetta. Tutkimuksessa katsotaan lapsen reaktioita äidin jättäessä hänet vieraan ihmisen kanssa yksin, ja tämän jälkeen vielä vieraankin jättäessä hänet yksin tutkimushuoneeseen. (Sinkkonen 2001: 40 - 41.)

2.2.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallisesti kiintynyt lapsi näyttää tunteensa melko vahvasti. Kun äiti lähtee huoneesta, hän saattaa itkeä ja olla jopa loukkaantunut äidin palatessa takaisin, mutta kuitenkin tahtoo pian äidin syliin turvaan. Hän osaa näyttää kaikkia tunteitaan vapaasti ja käyttäytymisellään hän osoittaa luottamuksensa äidin läheisyyteen ja ennakoitavuuteen. Turvallisesti kiintynyt lapsi on saanut elää ennakoitavassa ympäristössä, mikä luo hänelle tietynlaista säännönmukaisuutta ja sitä mukaa turvallisuuden tunnetta. Tämä kiintymyssuhde on kolmesta kiintymyssuhteesta kaikista yleisin. (Sinkkonen 2001: 42 - 45.)

2.2.2 Välttelevä kiintymyssuhde

Välttelevästi kiintynyt lapsi taas saattaa hieman hätäntyä tai äännähtää äidin lähtiessä, mutta hän ei itke eikä lähde äidin perään. Tällä tavoin kiinnittynyt lapsi ei näytä tunteitaan yhtä vahvasti kuin turvallisesti kiinnittynyt lapsi, vaan hillitsee ja estää tunnekuohunsa sekä suhtautuu pidättyvästi fyysiseen läheisyyteen. Ainoana näkyvänä merkinä välttelevästi kiinnittyneen lapsen eroahdistuksesta voidaan pitää leikin tai tutkimisen vähenemistä. Kiintymyssuhdeteorian mukaan eroahdistusta kärsivällä lapsella ei riitä energiaa ympäristön tutkimiseen ja siihen suuntautumiseen, joten kyseinen tutkimustilanne ja havainnot siitä sopivat hyvin kiintymyssuhdeteorian. Välttelevästi kiintynyt lapsi ei ole kyennyt luomaan äitiinsä tunnepohjaista kiintymyssuhdetta, vaikka äitiinsä luottaakin. Tällainen lapsi on oppinut kokemusten myötä, ettei kannata osoittaa tunteitaan liian vahvasti, sillä äitiin ei pysty vetoamaan tunteilun kautta. (Sinkkonen 2001: 42 - 45.)

2.2.3 Ambivalentti kiintymyssuhde

Ambivalentisti, eli ristiriitaisesti, kiintyneet lapset kuuluvat kaikkein tunnepitoisimpaan ryhmään Ainsworthin luokittelussa. He saattavat pyrkiä äitiinsä syliin, mutta eivät tunnu viihtyvän siinä sen paremmin kuin lattiallakaan. Äidin lähtiessä tutkimushuoneesta ambivalentisti kiinnittynyt lapsi alkaa protestoida parkumalla ja menemällä aivan tolaltaan tilanteesta. Edes tutkimushuoneeseen jäänyt toinen aikuinen ei kelpaa lohduttamaan lasta – ero äidistä on liian järkyttävää. Ristiriitaisesti kiintyneiden lasten äidit ovat usein ailahtelevia, eivätkä lapset pysty näin ennakoimaan äidin tekemisiä. Jos tällaiset lapset

kaipaavat äidiltään huomiota, he hakevat sen usein tottumuksen mukaan negatiivisella käytöksellä, kuten vaatimalla tai kiukuttelemalla. (Sinkkonen 2001: 42 - 45.)

2.2.4 Organisoitumaton kiintymyssuhde

Neljäs, organisoitumaton kiintymyssuhde, havaittiin kolmea muuta kiintymyssuhdetta myöhemmin. Organisoitumattomasti kiintyneen lapsen liikkeet ja eleet saattavat olla hyvin sekavia, tuskaisia ja ristiriitaisia. Lapsi saattaa esimerkiksi satuttaa itseään tai jähmettyä paikoilleen ilman ymmärrettävää syytä. Tällainen kiintymyssuhde syntyy, kun lapsen ensisijainen hoitaja, turvan lähde, onkin ajoittain vaarallinen. Lapsi joutuu vaikeaan tilanteeseen, kun hän haluaisi pelottavan tilanteen tullessa mennä äitinsä luo turvaan, mutta samalla pelkää tämän läheisyyttä. Tällöin lapsi ei yksinkertaisesti kykene tekemään päätöstä ja jähmettyy paikoilleen tietämättä mistä turvaa saisi. Organisoitumattomalla kiintymyssuhteella on selkeitä vaikutuksia ja yhteyksiä myöhempiin mielen-terveysongelmiin. Jo esimerkiksi esikouluikäisen lapsen aggressiiviselle käytökselle saattaa löytyä selityksiä organisoitumattomasta kiintymyssuhteesta. (Sinkkonen 2001: 59 - 60.)

2.3 Lapsuusajan kiintymyssuhteen merkitys myöhemmässä elämässä

Varhaisella kiintymyssuojalla on merkitystä tulevaisuuden vuorovaikutuskykyihin sekä itsenäisyyteen. Lapsuusiän vuorovaikutussuhteiden pohjalta syntyy kiintymyssuhde, mutta ne vaikuttavat myös myöhempiin ihmissuhteisiin. Yleensä lapsena kehittyneet kiintymyssuhdemallit ovat samat vielä aikuisenakin. Aikuisiässä kiintymyssuhdemallit ohjailevat sekä turvan hakemista läheisiltä ihmisiltä että intiimiyden ja seksuaalisen läheisyyden tarpeiden ilmaisemista. (Sinkkonen 2003: 72.)

Turvallisen kiintymyssuhdemallin oppinut tunnistaa aikuisena tunteensa ja osaa tulkita toisten ihmisten tunneilmaisuja. Lapsuusiässä turvallisesti kiintynyttä ihmistä sanotaan aikuisuudessa usein autonomiseksi, sillä hänellä on muun muassa kyky toimia jäsen-tyneesti ihmissuhteissa. Lapsuusiässä turvattomasti kiintyneet lapset taas saattavat olla aikuisena ei-autonomisia. Lapsena välttelevästi kiintyneet henkilöt välttelevät aikuisena tunnepitoista informaatiota ja kielteisten tunteiden käsittely on heille vaikeaa. Lapsuus-ajan kokemusten mieleen palauttamisen kyky on rajoittunutta tai vääristynyttä. He saat-tavat turvautua ainoastaan fyysiseen läheisyyteen ihmissuhteissaan. Ristiriitaisesti kiin-

tyneet taas saattavat olla aikuisina hyvin takertuvia ja vaativat toiselta jatkuvaa tarpeidensa huomioimista. He saattavat olla itse epävarmoja siitä, hyväksyvätkö muut ihmiset heidät, mutta samalla saattavat pitää toisia riittämättöminä. Lapsuusiän kiintymyssuhdemalleja voi muuttaa myös myöhemmässä elämässä esimerkiksi käsittelemällä lapsuuden kokemuksia ja luomalla uuden tai uusia kiintymyssuhteita. (Sinkkonen 2003: 72 - 75.)

Vanhemman oma kiintymyssuhdemalli siirtyy tavallisesti hänen lapsilleenkin. Lapsena turvattoman kiintymyssuhteen oppineella ihmisellä on kuitenkin aikuisena, vanhemmaksi tullessaan, mahdollisuus muutokseen. Hän voi katkaista turvattoman kiintymyssuhteen välittymisen omille lapsilleen vaikuttamalla toimintatapoihinsa vuorovaikutustilanteissa. (Sinkkonen 2003: 76.)

3 LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET PÄIVÄHOIDOSSA

Lapsen kiintymyssuhteella on kauaskantoisia vaikutuksia hänen tulevaisuuteensa. Turvallisen kiintymyssuhteen saaneella lapsella on hyvät mahdollisuudet vastavuoroisuuteen, empaattisuuteen ja hyvään stressin sekä turhautumisen tunteiden sietoon. Hänellä on näin ollen myös hyvät edellytykset uusien, tärkeiden suhteiden solmimiseen ikätoveihin päiväkodissa tai koulussa. Aloittaessaan esimerkiksi päivähoitoa, tai muuten joutuessaan olemaan ilman vanhempiensa välitöntä läsnäoloa, turvallisen kiintymyssuhteen omaava lapsi voi usein melko rauhallisella mielen ottaa liikkumavaraa, etäisyyttä tai olla erossa vanhemmistaan. Hän on sisäistänyt mielikuvat vanhempiensa luotettavuudesta ja ennustettavuudesta, joten ero heistä ei yleensä ole ylitsepääsemättömän järkyttävää tai ahdistavaa. Erotilannetta voi helpottaa muutenkin, esimerkiksi valmistelemalla lasta hyvin erokokemusta varten jo ennalta ja keskustelemalla hänen kanssaan tulevasta erosta sekä siihen liittyvistä tunteista, kuten mahdollisesta ikävästä. (Sinkkonen 2001: 52 - 53.) Aito sopeutuminen päiväkotielämään sisältää kuitenkin mahdollisuuden lapselle surra rauhassa eroa vanhemmistaan. Lapsen ei tarvitse eikä kuulukaan aina olla ”reipas” tyttö tai poika tuntiessaan riippuvuutta vanhemmistaan ja surua joutuessaan heistä eroon. (Sinkkonen 2001: 132.)

Kun lapsi aloittaa päivähoidon, hän joutuu yhtäkkiä eroon vanhemmistaan ja yksin vieraaseen ympäristöön. Päiväkodissa lapsi luo pikku hiljaa uusiin ihmisiin erilaisia kiin-

tymyysuhteita. (Sinkkonen 2001: 129 - 130.) Lapsi tarvitsee päivähoitopaikassaan turvallisia ja luotettavia kiintymyysuhteita, sillä hän ei luonnollisestikaan selviä yksin (Sinkkonen 2003: 39). Erilaisten lasten kohtaaminen päiväkodissa on pienelle lapselle iso asia. Hän ei ole tottunut ottamaan vastaan, ilmaisemaan ja käsittelemään niin monia erilaisia tunteita, joten häntä saattaa pelottaa muiden lasten ilmaisemat tunteet (kuten suuttumus, pelko, suru jne.). (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 17.)

3.1 Kiintymyssuhde perustana omahoitajuudelle

Omahoitajuuden periaatteet rakentuvat muun muassa kiintymyssuhteen pohjalle. Omahoitajan tärkeänä tehtävänä on tukea vanhemman ja lapsen kiintymyssuhdetta pitämällä vanhempi lapsen mielessä hoitopäivän ajan. Omahoitaja tukee ja lohduttaa lasta erohetkellä ja antaa myös vanhemmalle aikaa eron käsittelyyn. Hakutilanteessa omahoitaja mahdollistaa vanhemman osallisuuden lapsensa päivään kertomalla menneen päivän kulusta ja lapsen tunteista. Jotta sekä omahoitajuus että työskentely lapsen kanssa mahdollistuisivat, on kiintymyksen syntyminen omahoitajan ja lapsen välille välttämätöntä. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 15 - 6.)

3.2 Stressitekijöitä päiväkotiryhmässä

Meidän aikuisten on välillä vaikea muistaa, että yksinjäminen on lapselle todella pelottava asia. Yksin suureen ryhmään joutuminen saattaa aiheuttaa jatkuvaa stressiä lapselle, sillä hänen oma asemansa on tällaisessa ryhmässä vakiintumaton eikä hän saa kaipaamaansa jakamatonta turvaa ja tukea aikaisemman tottumuksen mukaiselta läheiseltä hoitajaltaan. (Sinkkonen 2003: 39.) Myös se aiheuttaa lapselle stressiä, ettei hänelle kerrota oman ryhmän aikuisen poissaoloista tai pois lähtemisestä. Koska jo toistuvasti erillään olominen omista vanhemmista aiheuttaa lapselle stressiä, pyritään päivähoidossa välttämään stressiä sisältäviä aktiviteetteja sekä autetaan lasta käsittelemään ja jäsentämään mahdollisia stressitilanteita. Lasta tulee esimerkiksi valmistella suunniteltuihin poissaoloihin tai odottamattomat poissaolot tulee käsitellä hänen kanssaan. Myös erilaisista muutoksista on puhuttava lapselle etukäteen. Jos esimerkiksi oman päiväkotiryhmän huonekalujärjestystä tai päiväjärjestystä muutetaan, on hyvä valmistella lapsi näihin tilanteisiin ja keskustella niistä, jotta muutokset eivät aiheuttaisi niin paljon hämmennystä. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 16 - 17.)

3.3 Omahoitajuuskäytäntö apuna stressitilanteissa

Omahoitajuuskäytännön avulla pyritään vähentämään ja välttämään stressiä jokaisen lapsen kohdalla erikseen. Omahoitaja oppii tuntemaan omat vastuulapsensa ja heidän kokemansa stressitilanteet ja näin ollen pystyy paremmin auttamaan heitä. Omahoitaja tutustuu lapseen jo ennen päivähoidon aloittamista. On tärkeää, että molemminpuolinen kiintymys syntyy, ja että vanhempien ja omahoitajan välillä on hyvä ja luottamuksellinen suhde. Erityistä huomiota päivähoidossa kiinnitetään ero- ja hakutilanteisiin – nämä pyritään rauhoittamaan. Lapselle annetaan aikaa käsitellä omia tunteitaan ja tarjotaan hänelle mahdollisuus muistutuksien – kuten vanhempien valokuvan – käyttöön. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 7, 16.)

Sekä lapsella että aikuisella on tarve turvallisuuteen ja jatkuvuuteen ihmissuhteissa, huolenpitoon, rajoittamiseen, ymmärrykseen ja rakkauteen, läheisyyteen ja kokemusten jakamiseen sekä siihen, että joku pitää lasta mielessään kokonaisvaltaisesti. Kun muun muassa näiden tarpeiden tyydyttämisen avulla panostetaan turvallisen kiintymyssuhteen kannalta tärkeän vuorovaikutuksen muodostumiseen, syntyy hyvä perusta lapsen psyykkiselle kehitykselle. Lapsi oppii luottamaan aikuiseen ja päiväkodin muihin lapsiin, josta syntyy tärkeä yhteenkuuluvuuden tunne. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 7 - 8.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa päivähoidon henkilökunnan ja perheen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Se on kodin ja päivähoidon välinen silta, joka kannattelee lapsen tärkeintä ihmissuhdetta eli suhdetta omiin vanhempiinsa. Kasvatuskumppanuutta päivähoidossa ohjaavat neljä periaatetta. Vanhempien ja varhaiskasvattajien suhdetta kannattelevat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan keskinäistä kunnioittamista ja tasavertaisuutta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31.) Kasvatuskumppanuudessa perhe ja henkilökunta sitoutuvat toimimaan ja tekemään yhteistyötä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi ja turvaamiseksi. Kun puhutaan kasvatuskumppanuudesta, on tärkeää asennoitua yhteiseen kasvatustehtävään sekä organisoida ja sopia kumppanuuden tavoitteista molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Kasvatuskumppa-

nuuden ensisijainen vastuu on päivähoidon henkilökunnalla, joka huolehtii sen sisällyttämisestä luontevasti osaksi lapsen varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31.)

Onnistuakseen, kasvatuskumppanuuteen tarvitaan tasavertaista vuorovaikutusta ja dialogisuutta perheen ja henkilökunnan välillä. Kumppanuudessa varhaiskasvattajat, jotka toimivat lapsen eri kasvuympäristöissä jakavat vastuun lasten kehityksen tukemisesta ja hyvinvoinnista. Kasvatuskumppanuuteen perustuvassa asiakassuhteessa lapselle kahden tärkeän ihmisen – kasvattajan ja vanhempien – samanarvoiset mutta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta ja taidot toimia lapsen kanssa yhdistetään ja niistä rakennetaan lapselle hänen hyvinvointiaan kannatteleva kasvatussuhde. (Keskinen - Virjonen 2004: 106 - 109.) Lapsen ensisijainen kasvatusvastuu ja kasvatusoikeus kuuluvat hänen vanhemmilleen. Kasvatuskumppanuuden perustana on vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan yksimielisyys lapsen kasvatuksen jakamisesta. Vanhemmat saavat vaikuttaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja vanhempien kanssa pyritään siihen, että kasvatuslinjat kotona ja päivähoidossa ovat samansuuntaiset. (Kaskela - Kekkonen 2006: 45 - 46.)

4.1 Lähtökohdat

Kasvatuskumppanuus lähtee ensisijaisesti lapsen tarpeista ja hänen etunsa toteuttamisesta. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi henkilökunnalta ja vanhemmilta odotetaan tietoista sitoutumista yhteistyöhön. Lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen ohjaa kaikkea varhaiskasvatuksen toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on, että molempien osapuolten tuoma tieto lapsesta dialogiin on yhtä arvokasta ja monipuolista. Vanhemmat tuovat käytävään vuoropuheluun heidän tietonsa ja kantansa lapsen kasvatuksesta ja varhaiskasvattajat taas omat havaintonsa ja tietonsa lapsesta päivähoidon aikana. Tämän toimintamallin tavoitteena on perhelähtöisyys ja hyvän vuoropuhelun luominen. Varhaiskasvatus on perheen ja päivähoidon yhteinen kasvatustehtävä. Päivähoidon henkilökunta on vastuussa lapsen kasvatuksesta sen ajan puitteissa, jonka lapsi viettää päivähoidossa, ja vanhemmat ovat vastuussa kotona tapahtuvasta kasvatuksesta. Lapsi muistaa ja kokee kasvatuksen antamat rajat ja todellisuuden sekä yhdistää asioita kodin ja päivähoidon välillä. Kasvatuskumppanuus luo lapselle turvallisuuden tunteen ja kokemuksen hänelle tärkeiden ihmis-

ten suhteesta toisiinsa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 20 - 24.)

4.2 Tavoitteet

Ensisijainen tavoite kasvatuskumppanuudessa on lapsen kahden kasvuympäristön saattaminen dialogiseen ja vastavuoroiseen suhteeseen. Kasvatuskumppanuuden tavoitteina on asteittain syventää ja monipuolistaa kasvattajien ja vanhempien kohtaamisia ja keskusteluja. Keskustelujen sisältö syvenee, kun hoito ja kasvatushenkilöstön ammatillinen asiantuntemus ja vanhempien oman lapsensa tuntemus ovat aidossa dialogissa keskenään. Tavoitteena on, että lapsen asiat ja elämäntilanteet päivähoidossa ja perheessä tulevat vastaanotetuksi ja jaetuksi kunnioittavassa, tasavertaisessa ja avoimessa vuoropuhelussa. Kasvatuskumppanuudessa pyritään poistamaan dialogin ongelmakeskeisyys ja korvaamaan se ratkaisukeskeisyydellä sekä lapsen ja hänen vanhempansa suhteen kannattelulla. (Kaskela - Kekkonen 2006: 38 - 40.)

Kasvatuskumppanuudessa on tärkeää, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi ja kuulluksi. Lapsi on oman elämänsä kokija ja toimija, ja hänellä on oikeus tulla ymmärretyksi sekä kotona että päivähoidossa. Vastuu lapsesta on päivähoidon henkilökunnalla sekä lapsen vanhemmilla. Lasta tarkkaillaan ja havainnoidaan jatkuvasti ja havainnoista kerrotaan lapsen vanhemmille. Luottamuksellisen suhteen ansioista mahdollistuvat lapsen erityisen tuen tarpeen havaitseminen ja yhteisistä toimintatavoista sopiminen jo varhaisessa vaiheessa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 21.) Näin kasvatuskumppanuus antaa mahdollisuuden tuoda esiin myös vaikeita asioita. Kumppanuus perustuu keskinäiseen kunnioitukseen ja vastuun jakamiseen. Siinä varhaiskasvatuksen ammattilainen antaa oman ammatillisen osaamisensa vanhempien ja lapsen käyttöön. (Kaskela - Kekkonen 2006: 40.)

4.3 Kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen vaatii näiden kaikkien neljän osa-alueen toteutumista yhteistyössä vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja päiväkodin henkilöstön sitoutumisesta yhteiseen kasvatustehtävään. Periaatteiden toteutuminen takaa tasavertaisen yhteistyön vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välillä joka tukee lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31 - 32.)

4.3.1 Kuuleminen

Kuuleminen ja kuunteleminen ovat dialogin ensisijaisia taitoja. *Kuuleminen* on taitoa ja suhteen luomista toiseen ihmiseen. *Kuunteleminen* on toisen kunnioittamista, kysymyksiä, eleitä ja ymmärrystä. Kasvatuskumppanuudessa tarvitaan kuulemisen taitoa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 32.) Dialogissa tärkeimpiä asioita ovat kuunteleminen ja toisen kuuleminen. Kun kuulemme toista, luomme suhteen tähän toiseen yksilöön. Pyrimme ymmärtämään ja kuulemaan mitä hänellä on sanottavaa ja viestittämään omaa ymmärrystämme toisen sanomista asioista. Toisen ihmisen kuuleminen välittyy empaattisuutena, rehellisyytenä ja aitona kiinnostuksena toista ihmistä kohtaan. Kuuntelemisessa on tärkeää, että luodaan kuulemiselle miellyttävä ja välitön ilmapiiri. Kuuleminen ja kuunteleminen nostattavat usein myös tunteita. Joskus toisen sanoma suututtaa tai vihastuttaa, joskus taas miellyttää ja kiinnostaa. Kuuleminen on riskin ottamista, sillä ikinä ei tiedä mitä tunteita toisen sanoma herättää. (Kaskela - Kekkonen 2006: 32.)

Kasvatuskumppanuudessa on erittäin tärkeää, että asiakas kokee itsensä kuulluksi. Lapsen jättäminen päivähoitoon on erittäin suuri askel sekä vanhemmalle että lapselle. Se, miten vanhemmat kokevat heidän toiveitaan kuultavan päivähoidossa, on tärkeää. Kun vanhempi kokee tulleen kuulluksi, on hänen helpompi esittää toiveitaan ja kertoa odotuksiaan lapsensa päivähoidosta. (Keskinen - Virjonen 2004: 12 - 13.) Päivähoidon henkilökunnalla on kasvattajan tehtävä vanhemman ohella. Päivähoidon aikuisen on kannatettava lapsen suhdetta omiin vanhempiinsa, jolloin kuuleminen ja kuunteleminen ovat tärkeässä roolissa. Eron hetki, eli kun vanhemmat tuovat lapsensa päivähoitoon, koettelee molempia osapuolia. Tällöin on ammattilaisen astuttava esiin ja kuunneltava ja toimittava tilanteen vaatimalla tavalla. Vilkutus äidille tai puhelinsoitto ikävän iskiessä kannattelevat lapsen ja vanhemman suhdetta tärkeällä tavalla. (Kaskela - Kekkonen 2006: 33.) Tällöin sekä vanhemmalle että lapselle tulee turvallinen olo, joka auttaa taas selviämään tästä päivästä.

4.3.1 Kunnioitus

Kuuleminen ja kuunteleminen ovat tie toisen kunnioittamiseen. Avoimuus, arvostus ja ymmärtäminen ovat avaimia kunnioitukseen. Erilaisten perheiden kohtaamisessa päivähoidossa on tärkeää olla avoin toisen asenteille ja arvoille. Päivähoidon henkilökunnan tulee näyttää perheelle, että heidät hyväksytään sellaisena kuin he ovat sekä arvostetaan

ja kunnioitetaan heitä niin yksilöinä kuin perheenäkin. Myönteinen suhde on kunnioittamisen perusta – ilman myönteisyyttä ei voi olla kunnioittamista. (Kaskela - Kekkonen 2006: 34 - 36.) Kasvatuskumppanuudessa sitoudutaan jo asiakassuhteen alkaessa suureen tehtävään: vanhemmat antavat vastuuta lapsensa kasvatuksesta täysin vieraille ihmisille. Vanhemmat sitoutuvat toimimaan pyydetyllä tavalla ja tuovat lapsensa vieraaseen paikkaan, toivoen sen joskus tulevan niin sanotuksi toiseksi kodiksi lapselle. Kasvatuskumppanuus on toisen arvostamista, hyväksymistä ja ennen kaikkea vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan keskinäistä kunnioitusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31 - 32.)

4.3.2 Luottamus

Yksi kasvatuskumppanuuden keskeisistä tavoitteista on luoda henkilökunnan ja vanhempien välille luottamuksellinen ilmapiiri. Luottamus on asia, joka jokaisen täytyy ansaita. Kun vanhempi kokee tulevansa kuulluksi ja kunnioitetuksi, on hänen miellyttävämpää rakentaa pysyvää luottamussuhdetta päivähoidon henkilökuntaan. Luottamus takaa turvan avoimelle keskustelulle. Vanhempien on helpompi kertoa vaikeistakin asioista päivähoidon henkilökunnalle, kun he tietävät etteivät tietoa käsittele muut kuin asianomaiset henkilöt ja kasvatustalon ammattilaiset. (Kaskela - Kekkonen 2006: 36 - 38.) Vanhemman ja päivähoidon henkilökunnan välinen luottamus luo turvallisuuden tunnetta lapsen päivähoidon. Vanhempi tietää, että lasta hoidetaan hyvin ja hän saa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä. Luottamus rakentuu kasvatuskumppanuudessa siitä, että vanhempi saa kokea osallistuvansa lapsensa päivään kuulemalla päivän tapahtumat päivähoidon henkilökunnalta. Vanhemmat saavat osallistua lapsensa kasvatussuunnitelman tekoon, joka mahdollistaa yhteisymmärryksen syntymisen vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välille. Yhteisymmärrys kasvattaa luottamusta, jonka rakentumiseen tarvitaan lisäksi rehellisyyttä, uskallusta ja aikaa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 36 - 37.)

4.3.3 Dialogi

Dialogi käsitteenä merkitsee kaksinpuhelua, keskustelua ja yleisesti vuoropuhelua. Dialogista käsitteenä ilmenee sen tarkoitus saavuttaa yhteisymmärrys osallistujien välille. Normaalissa keskustelussa keskustelijoiden välille syntyy roolijako, jossa toinen on objekti ja toinen subjekti – dialogissa molemmista keskustelijoista tulee subjekteja.

Kasvatuskumppanuudessa on mahdollista keskustella vanhempien kanssa tasavertaisessa suhteessa, jolloin kummatkin osapuolet ovat subjekteja; sekä vanhemmat että päivähoidon työntekijät. (Kaskela - Kekkonen 2006: 38 - 40.)

Dialogissa siis ajatellaan ja puhutaan yhdessä. Siinä keskustelijat asettavat omat mielipiteensä alttiiksi kyseenalaistamiselle. Dialogisessa vuoropuhelussa on pyrkimys oivaltaa ja luoda uutta. (Aarnio 1999: 32 - 35.) Dialogissa on kysymys ihmisen syväpersoonallisuudesta oppimisprosessista, joten sen oppimiseen tarvitaan muutakin, kuin kirjallista materiaalia – kuten omakohtaisia oppimistilanteita ja käytännön harjoittelua (Heikkilä - Heikkilä 2001: 9 - 10). Kasvatuskumppanuudessa dialogilla on tärkeä rooli. Dialogissa vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välille saadaan vuoropuheluun uusia ulottuvuuksia. Luottamus, kunnioitus ja kuuleminen rakentavat kaikki yhdessä dialogin avaimet. Dialogia on helppo lähteä rakentamaan, kun luottaa toiseen osapuoleen ja kunnioittaa toisen mielipiteitä ja arvoja sekä kuulee ja kuuntelee mitä toisella on sanottavaa. Vanhempien on tällaisessa suhteessa miellyttävämpi lähteä keskustelemaan vaikeistakin asioista. (Kaskela - Kekkonen 2006: 38 - 40.)

Dialogissa on kysymys siitä, että oppii ymmärtämään asioiden käsittelymahdollisuuksia eri näkökulmista. Siinä ei asetuta kenenkään puolelle, eikä kyse ole voittamisesta, häviämisestä tai siitä, kenen puolelle asettuu. Yhteinen ymmärrys ja asioiden toisin näkeminen ovat dialogin perustaitoja. Kasvatuskumppanuudessa voidaan dialogin kautta etsiä ratkaisuja lapsen vaikeuksiin, vanhemman ja lapsen suhteeseen tai yleensäkin ottaen kasvatuskysymyksiin. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 56 - 57.)

Sekä itsensä että toisen kuunteleminen on tärkeä osa dialogia. Kuunteleminen on osa tehokasta kommunikaatioita, josta dialogi rakentuu. Dialogisessa keskustelussa on opittava myös sietämään avoimuutta, eli pidättämään kritiikkiä. Koska dialogiset tilanteet ovat avaimia uuden oppimiseen ja oivaltamiseen, tulee oppimisen olla avointa uudelle tiedolle ja ennakoimatonta. Kolmas avain dialogisuuteen on oman ajattelunsa ilmaiseminen omalla persoonallaan. Kun luottaa itseensä, on myös vahva puhuja, ja jos luottaa muihin vuorovaikutuksessa olijoihin, syntyy avoin ja ennakkoluuloton dialogi. (Heikkilä - Heikkilä 2001: 105, 128 - 129, 140 - 143.)

Kasvatuskumppanuus luo pohjan vastavuoroiselle dialogisuhteelle, jossa voidaan keskustella vaikeistakin asioista. Dialogisuus yhtenä neljästä kasvatuskumppanuutta ohjaa-

vasta periaatteesta kokoa kaiken yhteen. Dialogin rakentamiseen tarvitaan näitä kaikkia kolmea osa-aluetta; kuulemista, kunnioittamista ja luottamista. Ilman näitä avaimia ei dialogia voisi rakentaa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 40.)

5 OMAHOITAJUUS

5.1 Omahoitajuuden taustaa

Omahoitajuus on suunniteltu tukemaan päivähoidon aloittamista, lapsen sosiaalista kehitystä, turvallisten kiintymyssuhteiden syntymistä sekä kasvatuskumppanuutta päiväkodin ja kodin välillä. Omahoitajakäytäntö liittyy kehittämishankkeeseen, jossa sovelletaan alle 3-vuotiaan lapsen kehitystä koskevaa uusinta tutkimustietoa päivähoidon käytännöistä. Tavoitteena on omahoitajuuden toteutuminen alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla, tutkimustiedon käytön lisääntyminen ja päivähoidon positiivisten vaikutusten lisääntyminen pienten lasten kehityksessä. Omahoitajuuskäytännön kehittäminen Espoossa alkoi ”Auta lasta kasvamaan”-projektin myötä. Kyseistä projektia toteutettiin Espoon Soukankujan päiväkodissa kolme vuotta, vuodesta 1996 alkaen. Auta lasta kasvamaan-projektin ideana oli tuolloin perehdyttää päiväkodin henkilökuntaa uudenaikaiseen työskentelytapaan, joka pohjautui Yhdysvalloissa kehitettyyn samannimiseen lähestymistapaan. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 1.)

Espoon päivähoito on toteuttanut omahoitajuuden kehittämishanketta yhteistyössä Helsingin yliopiston psykologian laitoksen ja soveltavan kasvatustieteen laitoksen kanssa, joissa toteutettiin ”Kenguru-projekti”-nimistä tutkimushanketta. Tutkimushankkeen tarkoituksena oli kehittää erityisesti alle 3-vuotiaiden lastenhoitoa. Sen tavoitteena oli kehittää ja arvioida työskentelytapoja, jotka tukevat lapsen kehitystä ja lisäävät kasvatustajien ymmärrystä lapsen yksilöllisestä kehityksestä ja tarpeista. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 2.) Tutkimushanke perustui Soukankujan päiväkodin Auta lasta kasvamaan-malliin. Tutkimushankkeeseen osallistuneiden yhdeksän Espoon päiväkotiryhmän henkilökunta sai koulutusta kevään 2005 aikana ja varsinainen tutkimus kesti vuoden 2005 elokuusta vuoden 2006 kesäkuuhun. Kenguru-projektin aikana tutkimushankkeeseen osallistuneiden päiväkotiryhmien henkilökunta sai työnohjausta psykologi Tarja Lundilta, joka perehdytti myös Soukankujan henkilökuntaa vuosina 1996 – 1999 Auta lasta kasvamaan-projektissa. Kenguru-projektin työnohjaus tuki henkilökunnan

toimintaa sekä uuden, lapsen suotuisaa kehitystä tukevan, työskentelytavan omaksumista ja toteuttamista. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 1 - 2.)

5.2 Omahoitajuus Espoon päivähoidossa

Espoon päivähoidolle on asetettu tulostavoite, jonka mukaan suomenkielisessä päiväkotihoidossa aloittavalla alle 3-vuotiaalla lapsella tulee olla omahoitaja. Arviointikriteereinä on, että hoitosuhteen alkaessa lapselle nimetään omahoitaja, joka vastaa ensisijaisesti lapsen ja perheen tutustumisesta päivähoitopaikkaan sekä toimii mahdollisimman paljon lapsen kanssa. Omahoitajalla on päävastuu lapsen vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 1.)

Omahoitajatukiverkoston ydinryhmä on kokoontunut keväästä 2006 alkaen säännöllisesti. Ryhmän jäseninä ovat muun muassa Kenguru-projektin päiväkotien ja Soukankujan päiväkodin johtajat sekä muiden omahoitajuuskäytäntöjä toteuttavien päiväkotien edustajia. Nämä kokoontumiset, sekä eri pienalueilla järjestettävät säännölliset vertaisryhmätapaamiset, ovat omahoitajuus-toimintatavan ylläpitämistä ja kehittymistä mahdollistaneista tukirakenteista tärkeimpiä. Omahoitajatukiverkoston ydinryhmän kokouksia ohjaa päivähoidon erikoisasiantuntija ja vertaisryhmätapaamisia taas ohjaa oman alueen konsultoiva erityislastentarhanopettaja tai kaksi päiväkodin johtajaa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 2 - 3.)

5.3 Omahoitajuuden tavoitteet

Omahoitajuuden tavoitteena on luoda lapsilähtöistä toimintaa, jossa lapselle mahdollistetaan pysyvä kiintymyssuhde pääsääntöisesti yhteen aikuiseen. Lapsen ja omahoitajan välillä tulee vallita molemminpuolinen kiintymys. Omahoitajan tulee olla lapselle henkilö, joka on häntä varten saatavilla ja on läsnä perushoitotilanteiden lisäksi myös leikkien aikana. Lapsen kehityksen ja vuorovaikutussuhteiden luomisen kannalta on tärkeää, ettei lapsen päivään liity liikaa vaihtuvia ihmisiä. (Keskinen - Virjonen 2004: 133.) Omahoitajan tulee olla henkilö, jonka luota lapsi voi luottavaisin mielin hakea turvaa. Tavoitteena on lapsen turvallisuuden tunteen kasvattaminen päivähoidon arjessa. Lapsen tuntiessa olonsa turvalliseksi, hän ilmaisee toiveensa ja tunteensa rohkeammin. Omahoitaja vastaa lapsen hoidosta koko hoitopäivän ajan. Näin lapsi tietää keneltä saa avun, tuen ja turvan. Omahoitaja hoitaa lasta ja on yhteydessä perheeseen työvuoronsa

puitteissa. Omahoitajan ollessa pois päiväkodista, lapselle kerrotaan, kuka häntä hoitaa sen ajan. Päivärytmin selkeys ja mahdollisuus ennakoida tulevia tilanteita antaa lapselle tunteen hallinnasta ja vähentää stressitilanteita, kuten siirtymätilanteet. (Keskinen - Virjonen 2004: 133.) Vuorovaikutussuhde omahoitajaan antaa lapselle tilaa kehittyä niin emotionaalisesti kuin sosiaalisestikin. Omahoitajuuden tavoitteiden toteuttamiseksi lapsiryhmä jaetaan pienryhmiin. Jokainen ryhmän aikuinen toimii omahoitajana vähintään neljälle ja korkeintaan seitsemälle lapselle, joista muodostuu hänen oma pienryhmänsä. Omassa pienryhmässä opetellaan vuorovaikutussuhteita oman aikuisen tukemana ja ohjaamana. Päivän toimintatuokiot toteutetaan pienryhmissä päiväkodista riippuen. (Omahoitajuus käytännöt Espoossa 2007: 19 - 20.)

5.4 Päivähoidon aloitus

Omahoitajuuden tavoitteena on helpottaa lapsen ja perheen päivähoiton aloittamista. Sen tarkoituksena on helpottaa perheen tulemistä päivähoiton asiakkaaksi. Omahoitajuuden tavoitteena on myös auttaa perhettä tutustumaan päivähoitoon ja siihen, mitä se pitää sisällään. Omahoitaja on perheen linkki päivähoitoon. Omahoitajuutta harjoitetaan päiväkodissa resurssien puitteissa – esimerkiksi henkilökunnan määrä, sairauslomat, sekä vuosilomat on otettava huomioon omahoitajuudessa.

Omahoitajuuden tavoitteet päivähoidossa ovat kiteytyneet toimivan yhteistyön luomiseksi päiväkodin ja kodin välille. Lapsen aloittaessa päivähoiton, lapselle nimetään omahoitaja, joka on lapsen ja vanhempien ensimmäinen kontakti päivähoidossa. Ennen päivähoiton varsinaista aloittamista omahoitaja tekee kotikäynnin asiakkaan kotiin, jossa hän tutustuu lapseen tälle tutussa ympäristössä. Tällöin lapsi voi turvallisesti aloittaa vuorovaikutussuhteen luomisen omahoitajaansa. Kun suhteen luominen on aloitettu jo ennen päivähoiton aloittamista, on päiväkotiympäristöön siirtyminen helpompaa sekä lapselle että vanhemmille. Omahoitajuus vähentää lapsen eroahdistusta päivähoiton alkutaipaleella. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 13.)

Omahoitaja on lapsen ja vanhempien ensikontakti päivähoiton aloituksessa. Jokaiselle perheelle lähetetään postitse ennen päivähoiton alkua ”tervetuloa päivähoitoon”-lomake, jonka vanhemmat täyttävät etukäteen. Lomakkeeseen on kirjattu omahoitajan nimi ja ryhmä, jossa lapsi aloittaa päivähoiton. Riippuen päiväkodista, joko vanhemmat ottavat yhteyttä päiväkotiin tai omahoitaja perheeseen, jolloin sovitaan päivähoiton

aloittamiseen liittyvistä käytännön asioista. Yleensä myös tutustumisajankohdasta sovi-
taan puhelimitse. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 12.)

Päivähoidon alkaessa omahoitaja käy vanhempien kanssa aloituskeskustelun. Vanhem-
pia pyydetään tulemaan keskusteluun mielellään ilman lasta, jolloin keskusteluilmapiiri
on avoimempi. Aloituskeskustelussa käsitellään lapsen asioita, erityispiirteitä ja tarpeita
sekä informoidaan vanhempia päivähoidosta ja sen sisällöstä. Vanhemmille myös esitel-
lään päiväkotia ja ryhmän henkilökunta rauhassa keskustellen. Keskustelun tärkein omi-
naisuus on luoda vanhemmille positiivinen kuva omahoitajasta, ryhmän henkilökunnas-
ta ja päiväkodista – vain tällöin vanhemmat voivat turvallisesti jättää lapsensa päi-
vähoitoon. Lapsen kannalta on tärkeää, että vanhempien asenne on ennakoluuloton ja
positiivinen, sillä vanhempien jännitys ja pelko päivähoitoa kohtaan luovat lapselle tur-
vattomuuden tunnetta. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 12 - 13.)

Omahoitajan tehtäviin kuuluu myös vastata päivän kulusta sekä siirtymätilanteista.
Omahoitajan vastuulla on tiedonkulku vanhemmilta toisille hoitajille ja vanhemmille
tilanteiden mukaan. Perheen asioidessa yhden työntekijän kanssa, yhteistyö päiväkodin
ja kodin välillä syventyy ja luottamus kasvaa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007:
19 - 22.)

5.5 Omahoitajan tehtävät

Omahoitajalla on rooli sekä vanhempien että lapsen elämässä. Omahoitajan tärkeimpänä
tehtävänä on kannatella lapsen ja hänen vanhempiensa välistä suhdetta. Omahoitaja
pyrkii tutustumaan perheeseen ja lapseen yhtälailla sekä tunnistamaan lapsen tarpeet
vanhempien asiantuntijuuden avulla – vanhempi on kuitenkin oman lapsensa asiantunti-
ja. Omahoitaja pitää vanhemmat ajan tasalla lapsen kehitykseen liittyvistä asioista ja
informoi vanhempia sekä tiimin muita hoitajia lapseen liittyvistä asioista. Omahoitaja
varmistaa, että lapsella on riittävän pitkä tutustumisaika päivähoitoon. Lapsen tutustu-
minen muihin ryhmän aikuisiin ja lapsiin on omahoitajan vastuulla – hän auttaa lasta
tutustumaan ja on saatavilla hädän tai pelon yllättäessä. Vanhempien kuvat ja muut
muistukset auttavat omahoitajaa pitämään mielikuvat vanhemmista lapsen mielessä
koko hoitopäivän ajan. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 19 - 20.)

5.5.1 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Omahoitajan tulee tiedottaa vanhemmille lapsiryhmän viikko-ohjelmasta. Ryhmän ja lapsen arki on tehtävä mahdollisimman selkeäksi, jotta vanhemmat pystyvät seuraamaan toimintaa mahdollisimman mutkattomasti. Omahoitaja informoi sekä vanhemmille että lapselle mahdollisista poissaoloista ja sijaisista, jotta vanhemmat voivat varautua tilanteeseen perheelle sopivalla tavalla. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 18 - 19.) Omahoitajan tehtävänä on kirjata jokaisen päivän lopuksi lapsen minun päiväni-vihkoon päivän tapahtumat; kuinka paljon lapsi on syönyt, miten pitkään nukkunut ja mitä lapsi on päivän aikana tehnyt. Tällä menetelmällä, vaikka vanhempi ja omahoitaja eivät olisi päivittäisessä kanssakäymisessä, saavat vanhemmat riittävästi tietoa lapsen päivästä. Minun päiväni-vihko ja kasvatuskeskustelut sekä päivittäinen tapaaminen vanhempien kanssa rakentavat luottamusta ja pysyvää suhdetta vanhempien ja omahoitajan välillä. (Omahoitajuus käytännöt Espoossa 2007: 20 - 22.)

5.5.2 Ryhmässä tehtävä työ

Omahoitajalla on vastuullaan vähintään neljä lasta, eli hänen oma pienryhmänsä. Hoitaja on jatkuvassa vuorovaikutuksessa oman pienryhmänsä kanssa koko hoitopäivän ajan. Lähes kaikki toiminta hoitopäivän aikana suoritetaan pienryhmissä. Siirtymätilanteet, kuten ulos meno, ruokailu, wc:ssä käyminen ja nukkumaanmeno ovat omahoitajan vastuulla. Yhden ihmisen hoitaessa lapsen kanssa käytännön arkiset asiat, lapsen turvallisuuden tunne lisääntyy. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 19 - 20.)

Ryhmätilassa on usein ”poissa - paikalla”-taulu, josta katsotaan joka aamu ketkä lapset ja hoitajat ovat paikalla. Omahoitaja valmistelee ryhmänsä lapset aina seuraavaa toimintaa varten. Mitään ei tehdä yllättäen, vaan lapsille selitetään tarkoin mitä seuraavaksi tapahtuu. Tämänkaltaisen ennakointi uusia tilanteita vastaan luo lapselle turvallisuuden tunnetta ja valmistelee häntä tulevaan. Omahoitaja kertoo pienryhmänsä lapsille jos hän ei ole paikalla kun lapset heräävät uniltaan tai jos hän on jäämässä lomalle. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 19 - 20.)

5.5.3 Tiimissä tehtävä työ

Yhden lapsiryhmän hoitajat muodostavat tiimin, johon kuuluu tavallisesti lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Tiimissä sovitaan aina etukäteen kuka on uuden lapsen omahoitaja. Tiimissä suunnitellaan tarkkaan kunkin viikon viikko-ohjelmat ja toiminta ryhmissä. Tiimin välinen informaationkulku on omahoitajuuden kannalta erittäin tärkeää. Vaikka jokaisella lapsella on omahoitaja, tulee kunkin tiimin jäsenen tietää lasta koskevat asiat. Äkillisten poissaolojen tai lomien takia on tärkeää, että muukin henkilökunta kykenee kertomaan vanhemmille lapsen päivästä ja lasta koskevista asioista. Vanhemmille on myös tärkeä tiedottaa, että muukin tiimi tietää lapsen asioista ja pystyy vastaamaan lapsen ja vanhempien päivittäisiin tarpeisiin yhtälailla kuin omahoitaja. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 20 - 23.) Tiimin toimivuuden kannalta tärkeää on tiedonkulun eteneminen jokaiselle jäsenelle mutkitta. Jokainen työntekijä on vaitiolovelvollinen lasta koskevista asioista, mistä on myös hyvä tiedottaa vanhempia. Luottamussuhde tiimin työntekijöiden ja vanhempien välillä on merkittävä osa lapsen toimivaa päivähoitoa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 44; Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 26 - 28.)

5.6 Omahoitaja apuna tunteiden tunnistamisessa

Lapsen ollessa taaperoiäkäinen, tunteilla ja sanoilla on eri merkitykset. Lapsi ei kykene tuottamaan puhetta, joten hän ilmaisee tarpeensa ilmeillä ja eleillä. Pienillä lapsilla syntyy montakin eri tunnetta päivähoidon alkaessa, kuten kiukku, ikävä, suru tai pelko. Lapsi ei osaa nimetä tunteitaan. Omahoitaja auttaa lasta tunnistamaan ja tulkitsemaan tunteensa ja puhuu niistä sanoilla. Lapsen kasvaessa ja oppiessa puhumaan, hän kykenee tuottamaan sanallisia tuotoksia tunnetiloistansa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 13 - 15.) Kyky kommunikoida sanoin auttaa lasta vähitellen omien tunteittensa hallitsemisessa ja ilmaisemisessa. Kun pieni lapsi toimii ryhmässä muiden lasten kanssa, saattaa helposti syntyä riitoja, erimielisyyksiä tai muita erilaisia tunteita herättäviä tilanteita. On tärkeää, että omahoitaja ottaa tällöin tilanteen haltuun ja keskustelee lasten kanssa ääneen erilaisissa tilanteissa syntyvistä tunnetiloista. Näin lapsi oppii tunnistamaan omat tunteensa ja käsittelemään niitä. Omahoitajan tehtävänä on myös ohjata lapsia tekemään asioita, joista tulee parempi olo tai tunne konfliktitilanteen jälkeen. Omahoitajan tulee olla kykenevä asettumaan lapsen maailmaan ja sitä kautta ymmärtämään lapsen tunnetiloja ja käyttäytymistä. Ilman tätä kykyä omahoitajan on mahdotonta sel-

vittää ja käsitellä tunteita lapsen kanssa lapsen maailmasta käsin. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 15.)

5.7 Omahoitajuuden onnistumisessa kaikilla on oma roolinsa

Omahoitajuuden onnistumiseksi tarvitaan tiimityötä. Jokaisen tiimin jäsenen, eli lapsiryhmän aikuisten, on tiedettävä omat tehtävänsä lapsiryhmän arjessa, jotta omahoitajuus sujuisi periaatteidensa mukaisesti. Ammatillinen vuorovaikutus tiimin jäsenten välillä parantaa yhteistyötä, luo luottamusta jäsenten välille ja mahdollistaa tiimin yhteistyön toimivuuden. Tiimipalaverit ovat tärkeitä yhteistyön välineitä. Joka viikko käytävässä tiimipalaverissa jokainen saa tuoda esiin omia mielipiteitään tiimin toimivuudesta ja mahdollisista puutteista sekä asioista, jotka kaipaavat parannusta. Esimiehen tuki on tärkeää tiimeille. Esimiehen tulee tiedottaa tarkkaan omahoitajuudesta ja sen tärkeydestä alle 3-vuotiaiden lasten hoidossa sekä tiimin jäsenille että lasten vanhemmille. Esimiehen tehtävänä on myös antaa tiimille palautetta heidän työstään. Palautteen kautta tiimi voi parantaa ja korjata puutteita päivittäisessä työssään. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 26.)

Lastentarhanopettajalla on tärkeä pedagoginen rooli alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä. Lastentarhanopettaja tiedottaa muuta tiimiä opetukseen liittyvästä pedagogiikasta ja varmistaa, että ryhmän tilat – oppimisympäristö – on sovelias tämän ikäisille lapsille. Pienten lasten kanssa opetusta ja perushoitoa on vaikea erottaa toisistaan. Oppiminen tapahtuu lähinnä arjen eri tilanteissa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 27.) Kasvatuskumppanuus tukee omahoitajuuden periaatteita. Omahoitajuuden kannalta on tärkeää, että lastentarhanopettaja varmistaa jokaisen tiimin jäsenen pyrkivän toteuttamaan työssään sekä omahoitajuuden että kasvatuskumppanuuden periaatteita. Alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä toimintatuokiot painottuvat vastavuoroiseen ja lämminhenkiseen aikuinen - lapsi suhteeseen. Toimintatuokioissa aikuisen läsnäolo ja vastavuoroisuus lapsen kanssa sekä lapsen kohtaaminen ovat tärkeitä. Lastentarhanopettaja vastaa lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta ja arjen toteutumisesta. Omahoitajuussuunnitelmassa ja päivähoidon toimintasuunnitelmassa painottuvat hyvä perushoito, omahoitajan ja pienryhmän välinen vuorovaikutus, kiireetön päivärytmi, lapsen kehitykselliset tarpeet sekä tiimin yhteistyö. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 27.)

Omahoitajuuden ollessa melko uusi käsite päivähoidossa, on esimiehen tuettava alaisiaan heidän muuttaessa työtapojaan omahoitajuutta tukeviksi työmenetelmiksi. Esimiehen tulee perehdyttää uudet työntekijät omahoitajuuden periaatteisiin ja tavoitteisiin sekä tukea koko tiimiä toimimaan omahoitajuuden periaatteiden mukaisesti. Esimiehen tehtävänä on varmistaa, että jokainen alle 3-vuotiaiden kanssa työskentelevä henkilö päiväkodissa on omaksunut omahoitajuuteen liittyvän pedagogiikan ja sen merkityksen lasten päivähoidossa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 27 - 28.) Esimies tiedottaa ja hankkii lisää omahoitajuuteen liittyvää materiaalia, sen saatavuuden puitteissa. Omahoitajuuteen liittyvät koulutukset ovat erittäin tärkeitä muutosvaiheessa. Esimiehen tehtävänä on tiedottaa koulutuksista ja järjestää henkilökunnalle mahdollisuus koulutautumiseen. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 28.)

Vertaistukiryhmät, lapsipalaverit ja tiimipalaverit tukevat omahoitajia työssään. Uuden lapsen aloittaessa päivähoidon, omahoitajat punnitsevat mihin pienryhmään lapsi sijoitetaan. Ainakin kaksi kertaa vuodessa pidetään palaveri, jossa käydään läpi pienryhmän jokaisen lapsen ajankohtaiset asiat. Palavereissa mietitään kuinka omahoitaja vastaa pienryhmänsä tarjoamiin haasteisiin ja konsultoidaan muita omahoitajia heidän tavoistaan toimia ongelmatilanteissa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 28.) Omahoitajat keskustelevalt keskenään ja saavat toisiltaan vertaistukea arjen tilanteissa. Esimiehen tuki ongelmatilanteissa on myös erittäin tärkeää.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Pisan päiväkot

Teimme opinnäytetyömme kyselyn Pisan päiväkodin lasten vanhemmille. Pisan päiväkot sijaitsee omakotitaloalueella Espoon Puolarmetsän läheisyydessä. Päiväkot toimii Espoon kaupungin alaisena kunnallisena päivähoitopaikkana. Toiminta päiväkodissa kiteytyy Espoon kaupungin antamien arvojen mukaisesti. Espoon arvot suomenkielisesä päivähoidossa ovat asukas- ja lapsilähtöisyys, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, luovuus ja innovatiivisuus, kumppanuus ja yhteisöllisyys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä kestävä kehitys. (Espoon päivähoidon tuloksikkö 2007: 16 - 21.) Espoon kaupungin asettamat arvot päivähoidolle ohjaavat Pisan päiväkodin toiminnan arkea. Toimintasuunnitelma koko talolle sekä lapsiryhmille rakentuvat näiden arvojen pohjalta.

Jokaisessa ryhmässä on eri-ikäisiä lapsia, joten toiminta-ajatus ja strategia ovat erilaiset ryhmästä riippuen. Toiminnan keskeisinä lähtökohtina ovat turvallisuus, lapsikeskeisyys ja tasa-arvo. Toiminnassa ryhmien aikuiset huomioivat lapsen iän, kehitystason, sen hetkiset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Toiminta Pisan päiväkodissa on mahdollisimman lapsilähtöistä ja laadukasta.

Pisan päiväkoti on perustettu vuonna 1992 ja se toimii Espoon kaupungin sosiaalitoimen alaisena. Pisan päiväkodissa on viisi lapsiryhmää: esikoululaiset (Pelimannit), yksi 3–5-vuotiaiden ryhmä (Pikkurillit), sisarusryhmä (Timpermannit), jossa on 1–5-vuotiaita lapsia sekä 0–3-vuotiaiden ryhmä (Kultarallit). Päiväkoti on kaksikerroksinen; yläkerrassa toimii kuusi kasvatusvastuullista (eli riittävän koulutuksen saanutta) aikuista sekä kaksi avustavaa henkilöä ja alakerrassa seitsemän kasvatusvastuullista ja yksi avustava henkilö. Pisan päiväkodissa on tällä hetkellä 82 lasta päivähoidossa.

6.2 Aikataulu

Opinnäytetyömme tutkimussuunnitelman laatimisen jälkeen aloitimme kyselylomakkeiden työstämisen loppuvuodesta 2006. Mietimme alustavasti mahdollisia kysymyksiä, lomakkeen rakennetta sekä aiheita, joihin halusimme kyselyssä keskittyä. Teimme taustatyötä ja luimme aiheeseen liittyvää materiaalia. Osallistuimme aktiivisesti omahoitajuuspiireihin koko opinnäytetyön työstämisen ohella sekä kevään aikana osallistuimme kasvatuskumppanuudesta, kiintymyssuhteesta ja omahoitajuudesta kertoviin Espoon kaupungin koulutuksiin. Kirjallisuutta haimme muun muassa päiväkodista ja kirjastoista. Saimme Espoon kaupungilta tutkimusluvan tutkimuksemme suorittamiseen vuoden 2007 alussa. (LIITE2). Kolmas työelämäharjoittelumme ajoittui keväälle 2007, jonka aikana työstimme samalla opinnäytetyötämme. Tutustuimme kevään aikana työmme kannalta oleellisiin teorioihin sekä näiden pohjalta suunnittelimme ja valmistelimme kyselylomakkeen vanhemmille. Kyselylomakkeet jaettiin toukokuun 2007 lopulla päiväkodin lasten vanhemmille. Lomakkeet pyydettiin palauttamaan päiväkodin henkilökunnalle 8.6.2007 mennessä. Kyselylomakkeiden ja niiden tulosten analysoinnin aloitimme kesäkuun lopulla. Raportointia ja tulosten analysointia työstimme kesän ja syksyn 2007 ajan.

6.3 Työnjako

Tarkoituksenamme oli alun perin, että jokainen meistä osallistuisi kaikkiin työmme vaiheisiin; teorioiden kirjoittamiseen, käsitteiden aukaisemiseen, kyselylomakkeiden analysointiin, tutkimustulosten yhdistämiseen teorioihin sekä taustamateriaalin etsimiseen ja tutkimiseen. Tämä kuitenkin osoittautui käytännössä hieman vaikeaksi toteuttaa, joten jaoimme harkitusti joitain työtehtäviä, kuten teorioihin tutustumisen ja tulosten analysoinnin. Tapasimme tasaisin väliajoin; suunnittelimme toteutusta ja kävimme työmme vaiheita läpi, lopuksi viimeistelimme työn yhdessä.

6.4 Tutkimusmenetelmänä kyselylomake

Opinnäytetyömme on kvantitatiivinen tutkimus, jossa olemme käyttäneet menetelmänä kyselylomakkeita. Otoksemme koostuu kolmen lapsiryhmän; 0–3-vuotiaiden, 3–5-vuotiaiden sekä esikoululaisten vanhemmista. Perheisiin jaettiin kyselylomakkeet, koskien heidän kokemuksiansa omahoitajuuden tavoitteiden toteutumisesta, niiden puutteista sekä omahoitajuuden mahdollisesta tarpeesta yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Kytkimme omahoitajuuden käsitteen kasvatuskumppanuuteen, varhaiseen vuorovaikutukseen, kiintymyssuhdeteoriaan sekä lapsen sosiaaliseen kehitykseen.

Laatimamme kyselylomakkeen alkuosa koostuu peruskysymyksistä, joiden mukaan luokittelimme vastaukset lapsen ikäryhmän, asiakassuhteen pituuden ja asiakassuhteen aloittamisajankohdan mukaan. Tämän luokittelun perusteella ryhdyimme selvittämään omahoitajuuden tarvetta vanhempien näkökulmasta myös yli 3-vuotiaiden ryhmissä.

Omahoitajuuden tärkein periaate on hyvä yhteistyö kodin ja päivähoidon välillä. Myös kasvatuskumppanuus pohjautuu toimivaan ja tehokkaaseen yhteistyöhön. Kyselyssämme oli siis erityisen tärkeää selvittää mitkä ovat vanhempien kokemukset yhteistyön ja yhteydenpidon toimivuudesta. ”Päivähoidon aloittaminen”-osiossa selvitämme kasvatuskumppanuuden, kiintymyssuhdeteorian ja omahoitajuuden pääperiaatteiden pohjalta vanhempien näkökulmia tiedonvälityksestä sekä yhteistyöstä päivähoidon ja kodin välillä.

”Päivähoidon arki”-osiossa kysymykset perustuvat päivähoidon arkeen. Kysymykset pohjautuvat aiemmin mainittuihin teorioihin. Kasvatuskumppanuutta koskevassa osios-

sa selvitämme kysymyksillämme kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteiden toteutumista päiväkodin ja kodin välillä. Kysymykset käsittelevät lapsen viihtymistä päivähoidossa, päiväkodin ilmapiiriä ja sekä päiväkodin sisäistä että kodin ja päiväkodin välistä tiedonkulkua. Tässä osiossa selvitämme myös lapsen kiintymyssuhdetta ryhmänsä aikuisiin. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on geneettinen valmius luoda kiintymyssuhde läheiseen aikuiseen. Lapsi luo ensisijaisen kiintymyssuhteensa yleensä äitiinsä. Lapsi on päivähoidossa suuren osan päivästä, joten on tärkeää, että lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja pystyy luottamaan läsnä oleviin aikuisiin.

Mielestämme on tärkeää erotella päivähoidon aloittaminen- ja päivähoidon arki-osiot toisistaan. Lapsen aloittaessa päivähoidon, hänen on tärkeää totutella päiväkodin rutii-neihin ja arkeen. Päivähoidon arki-osiossa kysymme vanhempien mielipiteitä kommunikaation ja yhteistyön toimimisesta esimerkiksi retkien, konfliktitilanteiden tai lapsen käyttäytymisen suhteen.

Kaikki edellä mainitut osiot koostuvat ”rasti ruutuun”-kysymyksistä. Halusimme myös antaa vanhemmille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan vapaammin, joten kysymme työmme kannalta oleellisia asioita myös avoimilla kysymyksillä. Nämä kysymykset käsittelevät kasvatuksellisia näkemyksiä ja omahoitajuutta. Päivähoidon ja kodin välinen yhteistyö on tärkeää, ja siksi myös samansuuntaiset näkemykset kasvatuksellisissa asioissa ovat olennaisia. Avointen kysymysten osiossa vanhemmilla on mahdollisuus kertoa omin sanoin mitä mieltä he ovat päiväkodin kasvatussuunnitelmasta ja vastaako se kotona toteutettavia kasvatusmenetelmiä. Kysymme myös suoraan kokevatko vanhemmat tarpeelliseksi yhden aikuisen nimeämistä kasvatusvastuulliseksi. Omahoitajuuden ja kasvatuskumppanuuden kannalta on tärkeää, että kahdessa eri ympäristössä toimivat lapsen kasvattajat pystyvät tekemään tiivistä yhteistyötä luodakseen lapselle turvallisen, kehityksellisen ja hyvinvointia edistävän kasvuympäristön. Vanhemmilla oli mahdollisuus kertoa mielipiteensä siitä, olisiko kommunikaatio ja hyvän kasvatusympäristön luominen helpompaa yhden aikuisen kanssa, vai kokevatko he, että yhteistyö toimii hyvin kaikkien ryhmän aikuisten kanssa. Arvelimme kyselylomakkeen herättävän vanhemmissa erilaisia ajatuksia ja kysymyksiä, joten halusimme lopuksi kysyä toivoisivatko vanhemmat muutoksia joissain asioissa. (LIITE1).

7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Laadimme opinnäytetyössämme päiväkodin lasten vanhemmille osoitetun kyselylomakkeen, jonka kysymykset perustuvat kiintymyssuhdeteoriaan ja kasvatuskumppanuuteen, jotka luovat perustan omahoitajuuskäytännölle. Tarkoituksenamme ei ollut kysyä vanhemmilta suoraan omahoitajuudesta, vaan kysymykset suunniteltiin niin, että voimme niiden perusteella tutkia edellä mainittujen teorioiden ja sitä kautta omahoitajuuden tavoitteiden toteutumista eri ikäryhmissä. Omahoitajuuden perustuessa sekä kiintymyssuhdeteoriaan että kasvatuskumppanuuteen sitoutuvat myös kysymyksemme vahvasti kumpaankin teoriaan. Kyselylomakkeen tarkoituksena on selvittää omahoitajuuskäytännön toteutumista alle 3-vuotiaiden ryhmässä, sekä tutkia tarvittaisiinko omahoitajuuskäytäntöä myös vanhempien lasten ryhmissä. Vastaukset olemme jaotelleet saman periaatteen mukaisesti; alle 3-vuotiaiden vanhempien mielipiteet sekä 3–5-vuotiaiden ja esikoululaisten vanhempien mielipiteet.

Lähetetyistä 48:stä kyselylomakkeesta saimme takaisin 26. Kymmenen on alle 3-vuotiaiden ryhmän, kahdeksan 3–5-vuotiaiden ryhmän ja kahdeksan esikoululaisten ryhmän vanhemmilta. Vastanneiden lapsista 15 on aloittanut alle 3-vuotiaiden ryhmässä, kahdeksan 3–5-vuotiaiden ryhmässä ja kolme esikoululaisryhmässä. Näistä 24:llä on ollut tutustumisaika ja vain kahdella vastanneista ei ollut tutustumisaikaa päiväkotiin. Kyselylomakkeen kysymyksissä 5–9 vastausmahdollisuuksina ovat 1: täysin samaa mieltä, 2: jokseenkin samaa mieltä, 3: en osaa sanoa, 4: jokseenkin eri mieltä ja 5: täysin eri mieltä.

7.1 Päivähoidon aloitus

7.1.1 Alle 3-vuotiaat

Avoimessa kysymyksessä neljä, kysyttäessä tutustumisajasta, vanhempien vastaukset ovat yhteneväisiä. Vanhemmista suurin osa antaa hyvää palautetta tutustumisajasta ja sen onnistumisesta. Alle 3-vuotiaiden ryhmän vanhempien vastauksissa tulee selkeästi esiin se, kuinka paljon tutustumisaika helpottaa päivähoidon aloitusta. Vanhemmat ovat tyytyväisiä saadessaan yhdessä lapsensa kanssa tutustua rauhassa päiväkotiin, hoitajiin ja ryhmään. Vanhempien mielestä tutustumisaika on tärkeä ja se auttaa tutustumisessa ja sopeutumisessa lapselle uuteen maailmaan.

Helpotti sopeutumista päiväkotielämään.

Vanhemmilla ”turvallisempi” mieli jättää pvhitoon.

Alle 3-vuotias lapsi ei kykene vielä kommunikoimaan selkeästi. Vastauksissa tulee esiin vanhempien tyytyväisyys siihen, että he voivat lapsen kanssa yhdessä kokea ja tunnistella erilaisia asioita päivähoitoa aloittaessa.

Kun alle 2v. lapsi puhuu vielä ”epäselvästi”, auttaa että koetaan asiat yhdessä.

Alle 3-vuotiaiden ryhmässä, jossa omahoitajuuskäytäntö on toiminnassa, ollaan tyytyväisiä tutustumisajan toteutumiseen. Omahoitajuuden tavoitteena on luoda lapselle turvallisuuden tunne, auttaa erityisesti päivähoiton aloituksessa sekä ero- ja hakutilanteissa, luoda vakaa luottamussuhde vanhempien ja päiväkodin välille sekä ehkäistä ylimääräisen stressin aiheuttamista pienelle lapselle. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 17; Kaskela - Kekkonen 2006: 22 - 25.) Omahoitajuus rakentuu kasvatuskumppanuuden ja kiintymyssuhdeteorian pohjalta. Kun kasvatuskumppanuus ja kiintymyssuhde muodostuvat suotuisalla tavalla, toteutuu myös omahoitajuus. Kyselylomakkeista saatujen vastausten perusteella Pisan päiväkodin lasten vanhempien mielestä omahoitajuuden periaatteet toteutuvat melko hyvin.

Vastanneiden vanhempien lapsista suurin osa on aloittanut päivähoiton alle 3-vuotiaiden ryhmässä, siksi omahoitajuuskäytäntö on heille tuttu. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä aloittaneiden lasten vanhemmat kokevat, että tutustumisaika on ollut päivähoiton aloittamisen kannalta tärkeä, ja se on Pisan päiväkodissa toteutettu hyvin. Lapsen aloittaessa alle 3-vuotiaana päivähoidossa, on tärkeää, että hän pystyy luomaan kiintymyssuhteen oman ryhmänsä hoitajan kanssa. Pienelle lapselle on erityisen tärkeää, että hänellä on yksi aikuinen johon luottaa ja turvautua päivän aikana. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 6; Keskinen - Virjonen 2004: 133.) Omahoitajuuden tärkein periaate on toimia siltana kodin ja päivähoiton välillä. Kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeää on, että lapsen vanhempien ja omahoitajan välillä on suhde, jossa molemmat osapuolet kunnioittavat, kuulevat, luottavat ja ovat dialogissa toistensa kanssa. (Kaskela - Kekkonen 2006: 18 - 19.) Siksi tutustumisaika ja sen onnistuminen on päivähoiton aloitusvaiheessa tärkeää.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista kokee saaneensa tarpeeksi tietoa päivähoidon alkaessa. 70 % on täysin samaa mieltä siitä, että sai päivähoidon alkaessa riittävästi tietoa päivähoidosta. Tarpeeksi tietoa päiväkodin henkilökunnasta kokee saaneensa 60 %, tarpeeksi tietoa lapsiryhmästä 40 % ja tarpeeksi tietoa päiväkodin toiminnasta 50 % vanhemmista. Loput vastanneista ovat jokseenkin samaa mieltä riittävän tiedon saamisesta niin päivähoidon, henkilökunnan, lapsiryhmän kuin päiväkodin toiminnan suhteen. Tulosten perusteella voidaan siis sanoa, että vanhemmat ovat tutustumisaihana olleet tyytyväisiä päiväkodista saamaansa tietoon ja siten on luottamussuhteen luominen päivähoidon henkilökunnan, ja erityisesti omahoitajan kanssa mahdollistunut.

Lapsen ja hoitajan välisen turvallisen kiintymyssuhteen toteutumisen kannalta on tärkeää, että lapsi pääsee vanhempiensa kanssa yhdessä tutustumaan uuteen maailmaan – tässä tapauksessa päiväkotiin ja sen henkilökuntaan. Omahoitaja tekee tutustumiskäynnin perheen luo jo ennen päivähoidon aloitusta sekä tukee ja auttaa lasta tutustumisvaiheessa päiväkodissa. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 5 - 8.) Suotuisan kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta on tärkeää, että niin lapsi kuin hänen vanhempansa pystyvät luottamaan ja tulevat toimeen omahoitajan kanssa. Lapsen ensisijainen kiintymyssuhde muodostuu häntä lähinnä olevaan hoivaajaan, yleensä äitiin. Päivähoitoa aloittaessa – etenkin pienempien lasten kohdalla – on lapsen turvallisuuden tunteen kannalta tärkeää, ettei tämä tärkeä kiintymyssuhde katkea. Omahoitajan tehtävänä onkin muistuttaa lasta tämän vanhemmista ja siten vähentää lapselle aiheutuvaa stressiä hänen tutustuessaan uuteen maailmaan. Lapsi pystyy vaistoamaan vanhempiensa hermostuneisuuden ja pelon, siksi on olennaista luoda kaikkien kolmen välille luottavainen ja avoin suhde heti alusta alkaen niin, että myös omahoitajan ja lapsen välille on mahdollista muodostua kiintymyssuhde. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 12; Kaskele - Kekkonen 2006: 22 - 23.) Tulosten perusteella voidaan sanoa, että Pisan päiväkodissa tutustumisaika alle 3-vuotiaiden ryhmässä toteutuu omahoitajuuskäytännön kannalta hyvin. Lähtökohdat kasvatuskumppanuuden sekä turvallisen kiintymyssuhteen luomiselle ovat hyvät ja siten myös omahoitajuuskäytännön periaatteet toteutuvat.

7.1.2 3–5-vuotiaat ja esikoululaiset

Tutustumisajasta kysyttäessä, avoimessa kysymyksessä neljä, 3–5-vuotiaiden ryhmän vanhemmista tähän kysymykseen vastasi vain noin puolet. Vastaukset jakaantuvat kahteen ryhmään; tutustumisaikaan ollaan tyytyväisiä.

Hoitoon meno oli todella helppoa ja mukavaa.

Kahdessa vastauksessa tulee esiin vanhempien tyytymättömyys tutustumisaikaan, tai sen puuttumiseen.

Vaikka olimme sopineet tulostamme etukäteen, meistä ei tunnuttu tietävän.

Esikoululaisten ryhmässä suurin osa vastasi kysymykseen ”Ok” tai ”Hyvin”. Vastauksista kahdessa kerrotaan enemmän siitä miten vanhemmat tutustumisajan kokivat.

Sai pääpiirteittäin tietoa miten päivähoito/eskari toimii.

3–5-vuotiaiden, sekä esikoululaisten ryhmissä omahoitajuuden periaatteet toteutuvat, mutta tarpeet sille ovat erilaiset. 3–5-vuotiaiden ja esikoululaisryhmän vanhemmat jättivät usein vastaamatta kysymykseen tutustumisajasta. Vain muutama vanhemmista kokee, ettei heidän tutustumisaikaansa ollut järjestetty kunnolla. Näiden vanhempien lapset ovat aloittaneet päivähoidon 3–5-vuotiaiden ryhmässä. Pisan päiväkodissa omahoitajuuskäytäntöä ei toteuteta yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Vastausten perusteella siihen olisi kuitenkin tarvetta, ainakin pienempien lasten suhteen. Koska uuteen ryhmään siirtyminen on lapselle iso asia, tarvitsee hän vanhempien apua sopeutuakseen (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 23). Kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen mieleen kehittyy ”malli yhdessä olemisesta”, jonka pohjalta hän myöhemminkin reagoi erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Näiden kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsi tarvitsee eniten turvallisia kiintymyssuhteita, etenkin omiin vanhempiinsa. Lapsen kasvaessa myös muut kiintymyssuhteet saavat enemmän merkitystä. (Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys lapsuus ja nuoruusiässä 2007.) Yli 3-vuotiaiden ryhmään siirtymisvaiheessa kiintymyssuhde ei siis enää ole niin merkityksellinen, mutta päivähoitoa aloittaessa se on tärkeä. Yli 3-vuotias lapsi selviytyy jo itsenäisesti erilaisissa tilanteissa, kuten pukeutumisesta ja ruokailusta. Erilaiset ja uudet sosiaaliset suhteet sekä ikätasoon sopeva toiminta ovat lapsen kehityksen kannalta tärkeitä. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 24.)

Kyselyyn vastanneista yli 3-vuotiaiden vanhemmista 56 % on täysin samaa mieltä siitä, että on saanut päivähoidon alkaessa riittävästi tietoa päivähoidosta. Tarpeeksi tietoa päiväkodin henkilökunnasta kokee saaneensa 50 %, tarpeeksi tietoa lapsiryhmästä 44 %

ja tarpeeksi tietoa päiväkodin toiminnasta 38 % vanhemmista. Loput esikoululaisten vanhemmista vastasivat olevansa jokseenkin samaa mieltä riittävän tiedon saamisesta niin päivähoidon, henkilökunnan, lapsiryhmän kuin päiväkodin toiminnankin suhteen. 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmista 12 % ei osaa sanoa ja 12 % on jokseenkin eri mieltä siitä, onko saanut riittävästi tietoa henkilökunnasta ja lapsiryhmästä. 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmista 13 % on jokseenkin eri mieltä riittävästä tiedonsaannista päiväkodin toiminnan suhteen. Esikoululaisten ryhmän vanhemmat ovat tyytyväisiä päivähoidon aloitukseen. He kokevat saaneensa tarpeeksi tietoa ja tutustumisaika on heidän mielestään järjestetty hyvin. Sekä 3–5-vuotiaiden lasten että esikoululaisten vanhemmat vastasivat enimmäkseen saaneensa tarpeeksi tietoa päivähoidosta, henkilökunnasta, lapsiryhmästä sekä päiväkodin toiminnasta. Aloitusvaihe on siis saatujen vastausten mukaan yli 3-vuotiaiden ryhmissä toteutunut hyvin, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

7.2 Kasvatussuunnitelmaan vaikuttaminen

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on tärkeää, että vanhemmat voivat vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan. Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa ja sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000). Vanhemmilla on lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja päivähoidon henkilökunnalla on koulutuksensa antama tieto ja taito (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31; Kaskela - Kekkonen 2006: 46). Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta tekevät lasta koskevat päätökset yhdessä. Pisan päiväkodissa jokaisen lapsen vanhempien kanssa pidetään kasvatustalkoita, joten jokaiselle vanhemmalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan.

Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista 90 % ja yli 3-vuotiaiden lasten vanhemmista 69 % kokee voivansa vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan. Vaikutusmahdollisuuksiin ei osaa sanoa 10 % alle 3-vuotiaiden vanhemmista, 13 % 3–5-vuotiaiden vanhemmista ja 7 % esikoululaisten vanhemmista. 3–5-vuotiaiden ryhmän vanhemmista 7 % vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä mahdollisuudestaan vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä vanhemmat siis kokevat voivansa vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan, joten omahoitajuuskäytäntö toteutuu tässä suhteessa.

Kasvatuskumppanuuden kannalta on tärkeää että vanhemmat sitoutuvat suunnittelemaan lapsensa kasvatussuunnitelmaa yhdessä päivähoidon henkilökunnan kanssa. Laki sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista määrää kasvatussuunnitelman luomisesta yhteistyössä vanhempien kanssa (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000). Kyselylomakkeiden vastausten perusteella emme voi vastata siihen, miksi jotkut vanhemmista kokevat etteivät voi vaikuttaa lapsensa kasvatussuunnitelmaan.

7.3 Päivähoidon arki

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tarjota lapselle turvallinen ja luotettava kasvuympäristö, jossa lapsi voi leikkiä ja toimia monipuolisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 12; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Kyselylomakkeiden vastauksissa, kysymyksessä yhdeksän, ilmee kaikkien ikäryhmien kohdalla, että vanhemmat kokevat lapsensa ryhmän ympäristön turvalliseksi ja luotettavaksi: 60 % vanhemmista on täysin samaa mieltä ja 40 % jokseenkin samaa mieltä ympäristön turvallisuudesta ja luotettavuudesta. Tärkeää on, että vanhemmat kokevat voivansa rauhallisin mielin jättää lapsensa hoitoon tietäen, että he ovat turvassa ja hyvässä hoidossa. Turvallinen ja luotettava ympäristö helpottaa myös lapsen mahdollista eroahdistusta sekä kasvattaa vanhempien luottamusta päivähoitoon. Lapsen yksilöllinen huomiointi tukee lapsen suotuisaa ja tasapainoista kehitystä sekä lisää kasvattajien ymmärrystä lapsen kehityksestä. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 2.)

7.3.1 Alle 3-vuotiaat

Avoimen kysymyksen 11B vastauksissa tulee esille alle 3-vuotiaiden vanhempien tyytyväisyys yhteen nimettyyn hoitajaan. Vanhemmat kokevat, että alle 3-vuotiaalle on päivähoitoa aloittaessa tärkeää, että heillä on vain yksi vastuussa oleva hoitaja, johon lapsi voi luottaa ja tukeutua.

Lapsen on helpompi luoda kiintymyssuhde, kun kohteena on nimetty hoitaja.

...näin pienelle toivoo juuri mahdollisimman vakaita aikuissuhteita myös hoitopäivän aikana.

Vastausten perusteella nimenomaan aluksi on tärkeää, että lapsella on yksi nimetty hoitaja ja ajan mittaan lapsen totuttua päiväkotimaailmaan, hän oppii ja uskaltaa turvautua myös muihin hoitajiin.

Aluksi lapseni kiintyi omahoitajaan ja sai tästä turvaa. Vähitellen muut hoitajat olivat yhtä tärkeitä.

Tärkeänä asiana vanhemmat pitävät myös sitä kuinka helppoa on keskustella lasta koskevista asioista kun voi aina kääntyä tietyn henkilön puoleen.

Omahoitajan kanssa helpointa sopia asioista.

Alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä vanhemmat kokevat saavansa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä. Erityistä kiitosta saa päivittäin täytettävä minun päiväni-vihko, johon omahoitaja merkitsee kuinka pitkään lapsi on nukkunut, mitä hän on syönyt sekä kertoo yleisesti jotain lapsen päivästä. Omahoitajuuden toteutumisen kannalta päivittäinen yhteydenpito ja tiedottaminen lapsen päivästä vanhemmille on tärkeää (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 19). Yleisesti ottaen alle 3-vuotiaiden ryhmän vanhemmat ovat tyytyväisiä saamaansa tietoon lapsensa päivästä, 80 % vanhemmista on täysin samaa mieltä ja 20 % jokseenkin samaa mieltä. Kysymyksessä 12 ilmenee, että vanhemmat kaipaaisivat enemmän tietoa hoitajien lomista sekä sijaisista, mutta ovat muuten hyvin tyytyväisiä yhteydenpitoon päivähoidon ja kodin välillä. Omahoitajan tehtävänä on toimia siltana kodin ja päivähoidon välillä. Tärkeää on ylläpitää päivittäistä yhteydenpitoa, niin että vanhemmat pysyvät ajan tasalla lapsensa kehitykseen liittyvistä asioista. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 19.) Vanhemmat kokevat enimmäkseen, että heidän lastaan huomioidaan yksilöllisesti – vastanneista 30 % on tästä täysin samaa mieltä ja 40 % jokseenkin samaa mieltä, 30 % vastanneista ei osaa sanoa. Lapsen yksilöllinen huomiointi on omahoitajuuden peruseriaa. Siksi alle 3-vuotiaiden ryhmässä jokaisella hoitajalla on oma pienryhmänsä, jonka kanssa hän toimii koko päivän pysyäkseen paremmin tukemaan lasta hänen tarvitsemallaan tavalla. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 21.) Tiedottaminen päivähoidon ja kodin välillä on siis toteutunut niin hyvin, että vanhemmat kokevat heidän lastaan huomioitavan yksilöllisesti.

7.3.2 3–5-vuotiaat ja esikoululaiset

Avoimessa kysymyksessä 11A suurin osa 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmista kokee, ettei yksi nimetty hoitaja ryhmässä ole tarpeellinen. Lähes kaikissa vastauksissa vanhemmat arvostavat enemmän hoitajien erilaisuutta ja lapsen kanssakäymistä erilaisten ihmisten kanssa.

Monipuolisuus ja hoitajien erilaiset persoonat ovat mielestäni lapsien kannalta loistava vaihtoehto ja samalla he tottuvat tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa.

...kaikkihan kuitenkin hoitaa ja osallistuu hoitamiseen.

...ei varmaan käytännössä toisi mitään ”lisäarvoa”, että olisi nimetty hoitaja.

Vastausten mukaan kommunikointi ja yhteydenpito toimivat hyvin kaikkien hoitajien kanssa. Vanhemmat kokevat, että he saavat tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä ja heidän lapsensa tulevat toimeen kaikkien hoitajien kanssa. Yhdessä vastauksessa vanhempien mielestä olisi helpompaa, jos lapsella olisi yksi nimetty hoitaja, edellyttäen, että he itse pystyisivät vaikuttamaan kyseisen hoitajan valintaan.

Mielestäni olisi hyvä asia, edellyttäen että lapsi ja ko. hoitaja tulevat keskenään toimeen.

Esikoululaisten ryhmässä kaikki vanhemmat ovat yksimielisiä siitä, ettei nimettyä hoitajaa tarvita. Vanhemmat kokevat ryhmän hoitajien erilaisuuden hyväksi asiaksi ja ovat sitä mieltä, että myös lapsille on tärkeää toimia erilaisten ihmisten kanssa.

En koe tarpeelliseksi; ehkä päinvastoin parempi, että palautetta ja huomiota ryhmän kaikilta aikuisilta.

Koko työryhmällä on vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta...

Moniammatillinen näkökulma on mielestäni parempi.

Myös poissaolojen, lomien tms. kannalta hyvä suhde kaikkiin/useampaan on parempi.

Vastausten mukaan vanhemmat ovat sitä mieltä, että esikouluikäinen lapsi kykenee muodostamaan suhteen usean aikuisen kanssa. Vanhemmat luottavat lastensa osaavan itse kertoa päivästä ja tapahtumista.

...6v. puuttuu ja kertoo paljon itse...

Hän voi muodostaa suhteen useamman aikuisen kanssa kuin pienempi.

Eikä mielestäni esikouluikäisen jokaista ”tekemistä” tarvitse ilmoittaa.

Vanhemmat, joiden lapset ovat aloittaneet alle 3-vuotiaiden ryhmässä, ja ovat nyt 3–5-vuotiaiden ryhmässä, kokevat useammin, etteivät saa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä. Vanhemmista 63 % on samaa mieltä, 25 % on jokseenkin eri mieltä ja 13 % täysin eri mieltä. Tämä johtunee siitä, että he ovat tottuneet lapsen ollessa alle 3-vuotiaiden ryhmässä saamaan päivittäin ajankohtaista tietoa lapsestaan. Yli 3-vuotiaiden lasten ryhmässä tietoa lapsen päivästä ja tämän asioista ei ehkä tulekaan enää yhtä paljon. Kasvatuskumppanuuden kannalta on tärkeää, että vanhemmat ovat tietoisia erilaisista tapahtumista, joita lapsen päivän aikana on tapahtunut. Suurin osa vanhemmista kokee, että he saavat riittävästi tietoa, mutta usein vanhemmat kaipaisivat enemmän tietoa siitä, mitä lapsi päivähoitossa päivittäin tekee. Koska 3–5-vuotiaiden ryhmässä työskentelee 13 lapsen kanssa kaksi aikuista, ei heidän aikansa välttämättä aina riitä jokaisen lapsen päivästä kertomiseen hakutilanteessa.

3–5-vuotiaiden ryhmässä vanhemmat yleisesti kokevat saavansa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä. Jotkut vanhemmat haluaisivat silti saada enemmän ja tarkempaa tietoa siitä, mitä päivän aikana on tapahtunut. Tulee tietysti muistaa, että 3-vuotiaan ja 5-vuotiaan kommunikointitaidot ovat hyvin eritasoiset. 3-vuotias ei välttämättä osaa vielä kertoa vanhemmilleen mitä päivän aikana on tapahtunut, kun taas 5-vuotias osaa jo itse kertoa erilaisista tapahtumista. Omahoitajuuskäytännön soveltaminen tässä tapauksessa voisi olla tarpeellista. Omahoitajan tehtävä on auttaa lasta tulkitsemaan tunteitaan ja oppimaan nimeämään tunteensa. Lapselle tulee kuitenkin antaa aikaa oman puheen tuottamiseen. (Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: 15.) Hoitajan on tällöin kasvatuskumppanuutta ylläpitääkseen kerrottava vanhemmille lapsen päivästä, jos lapsi ei siihen itse vielä pysty.

Esikoululaisten vanhemmat kokevat saavansa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä, 50 % vastasivat olevansa täysin samaa mieltä ja 50 % jokseenkin samaa mieltä. Usein he myös vastasivat, että lapsi osaa itsekin tämän ikäisenä kertoa paljon päivän tapahtumista. Vanhemmat kokevat myös, ettei lapsen jokaista tekemistä välttämättä tarvitse käsitellä. Esikouluikäisten lasten vanhemmat kokevat, että heidän lapsensa ovat kykeneväisiä kommunikoimaan itse ja luomaan suhteita jo useamman aikuisen kanssa. He kokevat voivansa vaikuttaa lapsensa kasvatukseen, heidän lastaan huomioidaan yksilöllisesti ja he ovat tyytyväisiä päivähoitoon kokonaisuudessaan. Voimme todeta vanhempien vastausten perusteella, että esikoululaisten ryhmässä ei ole tarvetta omahoitajuuskäytännölle. Vanhempien luottamus omiin lapsiinsa sekä päivähoidon henkilökuntaan on vahva eikä siten siis ole tarvetta muuttaa hyväksi todettuja käytäntöjä.

3–5-vuotiaiden ja esikoululaisten ryhmissä kaikki vanhemmat kokevat heidän lastaan huomioitavan yksilöllisesti, 44 % vanhemmista on täysin samaa mieltä ja 56 % jokseenkin samaa mieltä. Lapsen yksilöllinen huomiointi edistää lapsen suotuisaa kasvua ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Tuloksista voidaan siis sanoa, että vanhempien mielestä heidän lastaan huomioidaan päivähoidossa tarpeeksi, eikä tässä asiassa siis ole parantamisen tarvetta.

7.4 Vanhempien mielipiteitä

Kyselylomakkeen viimeinen kysymys ei suoranaisesti liity opinnäytetyössämme tutkittavaan asiaan. Halusimme antaa vanhemmille mahdollisuuden kertoa vapaasti mahdollisista epäkohdista päivähoidossa. Tausta-ajatuksena oli, että vanhemmilla saattaisi herätä joitain kysymyksiä tai ajatuksia omahoitajuuden suhteen, näin ei kuitenkaan käynyt. Kysyimme viimeiseksi mitä asioita vanhemmat haluaisivat muuttaa päivähoidon suhteen. Erilaisia yksittäisiä, henkilökohtaisiin tarpeisiin liittyviä vastauksia tuli paljon, yleisesti vanhemmat ovat kuitenkin tyytyväisiä päivähoitoon ja esittävät kiitoksiaan.

En varmaankaan muuttaisi mitään sillä lapseni tuntuu viihtyvän erittäin hyvin päiväkodissa.

Olemme olleet todella tyytyväisiä, hoitajat ovat iloisia ja motivoituneita.

Eniten esille tuli huoli ryhmäkoosta. Suurin osa vanhemmista on sitä mieltä, että ryhmäkoot ovat liian suuret ja he toivoisivat pienempiä ryhmiä tai enemmän henkilökuntaa.

Lisää henkilökuntaa, pienempiä ryhmiä.

Henkilökunnan poissaoloista haluttaisiin tietää enemmän ja vanhemmat toivoisivat kiinteitä sijaisia, jotka ovat olleet talossa usein ja ovat siten lapsille tuttuja.

Hoitajien sijaiset tulisi pyrkiä pitämään vakinaisina, eli olisi hyvä, että sijaiset olisivat myös tuttuja lapsille. Uusi kasvo pahimmillaan joka toinen päivä ei ole hyvä!

Loma-ajoista vanhemmat haluaisivat tietää myös, että he voisivat varautua kertomalla lapselle milloin heidän omahoitajansa tai muut tutut hoitajat ovat poissa. Sairastelukierteestä mainitaan muutamissa vastauksissa. Vanhemmat toivoisivat, että päivähoidossa pystyttäisiin huolehtimaan tarkemmin hygieniasta ja että sairaiden lasten hoitoon tuomisessa oltaisiin tiukempia.

Tiukempi raja sairaiden lasten tuomiselle päivähoitoon. Lapset ovat erittäin usein kipeitä.

8 LUOTETTAVUUS

8.1 Materiaali ja henkilökohtainen luotettavuus

Vanhempien mielipiteitä omahoitajuudesta ei ole aiemmin tällä tavoin tutkittu. Päiväkodeissa vanhemmilla on aina mahdollisuus tuoda esille mielipiteitään puutteista ja esittää toiveitaan, mutta varsinaista tutkimusta ei omahoitajuudesta vanhempien näkökulmasta ole aiemmin tehty. Omahoitajuudesta löytyy hyvin vähän kirjallista materiaalia; ”Omahoitajuuskäytännöt Espoossa” perehdytysmateriaali on vastikään ilmestynyt. Opinnäytetyömme siis perustuu myös tähän Espoon kaupungin tietopakettiin omahoitajuudesta. Kasvatuskumppanuudesta on olemassa jonkin verran ja kiintymyssuhdeteoriasta melko paljon kirjallista tietoa. Osa käyttämistämme lähteistä ovat jo melko vanhoja, joten luotettavuuteen vaikuttaa myös lähteiden luotettavuus ja sovellettavuus tänä päivänä. Teorioita läpikäydessämme käytimme lähteinä enimmäkseen samoja kirjoja, joten monipuolista näkökulmaa niihin ei välttämättä esiinny. Tutustuimme myös muuhun kirjallisuuteen aiheista, mutta käyttämistämme teoksista koimme saavamme oleellisen tiedon opinnäytetyöhömmme.

8.2 Kyselylomake

Kyselylomake, joka on opinnäytetyömme perusta, on itse luomamme. Olemme vielä opiskelijoita ja vaikka kaikki olemme toimineet päivähoidon alalla, ei tieto-taitomme kyselylomakkeen luomiseen välttämättä ole niin luotettavaa. Kyselylomake on sekä Pisan päiväkodin johtajan että ohjaavien opettajiemme hyväksymä. Työmme edetessä huomasimme silti, että olisimme voineet kysyä asioista eri tavalla ja konstruoida kyselylomakkeen toisella tavalla helpottaaksemme tulosten analysointia. Pyrimme tekemään kyselylomakkeemme niin, että se olisi mahdollisimman yksinkertainen ja helposti ymmärrettävä. Silti on muistettava vastaajan oma oletus lukemastaan. Käytämme kyselylomakkeessamme mitta-asteikkoa jonka keskimäinen vaihtoehto on ”en osaa sanoa”. Tämä on kuitenkin kyseenalainen vaihtoehto, sillä sen voi ymmärtää monella eri tavalla. Vanhemmat saattavat vastata ”en osaa sanoa” tarkoittaen, että heillä ei ole varsinaista mielipidettä asiasta, he eivät todella osaa vastata kysymykseen tai he eivät ole samaa mieltä tai eri mieltä asiasta, jolloin he valitsevat keskimäisen, ei mitään, tarkoittavan vaihtoehdon. Kyselylomakkeesta jäi inhimillisen virheen takia kysymysnumero kymmenen pois, kysymysten numerointi siis jatkuu yhdeksästä suoraan yhteentoista. Se ei välttämättä vaikuta varsinaisesti luotettavuuteen, mutta on silti kokonaisuuden ja yhtenäisyyden rikkova asia.

8.3 Otoksen kattavuus

Ongelmana heti alusta alkaen oli otoksen kattavuus. Teimme opinnäytetyömme vain yhteen päiväkotiin ja sieltäkin saimme takaisin vain noin puolet kyselylomakkeista. Lähetimme 48 kyselylomaketta, joista saimme takaisin 26. Opinnäytetyömme kärsimän otoskadon takia, tutkimus ei ole luotettava (Heikkilä 2001: 185). Pohdimme myös haastatteluiden tekemistä, mutta emme aluksi uskoneet niiden tuovan lisää tietoa. Vasta saatuaamme täytetyt kyselylomakkeet, joita tuli takaisin todella vähän, olisivat haastattelut saattaneet tukea opinnäytetyömme luotettavuutta enemmän. Opinnäytetyömme on kuitenkin validi, niissä mittasuhteissa joissa se on pystytty toteuttamaan. Kyselymme vastaukset vastaavat niitä odotuksia ja vastaavat niihin kysymyksiin, joihin kaipasimmekin vastauksia. Teoriaosuudessamme esitetyt teoriat ja niihin liittyvät kysymykset korreloivat keskenään. (Heikkilä 2001: 186.) Kaksi meistä on työskennellyt tai työskentelee kyseisessä päiväkodissa, joten tunnemme myös päiväkodin arjen. Kyselylomakkeista

saamamme tulokset ovat yhdenmukaisia päivähoiton arjen todellisuuden kanssa, mikä tukee tutkimuksen luotettavuutta (Erätuuli - Leino - Yli-Luoma 1994: 109).

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää vanhempien mielipiteitä omahoitajuuden tavoitteiden toteutumisesta Espoon päiväkodin lapsiryhmissä. Kyselylomakkeista saamiemme vastausten perusteella voidaan sanoa, että alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä toteutettu omahoitajuuskäytäntö toimii vanhempien näkökulmasta katsottuna. Vanhempien antamien vastausten mukaan sekä turvallinen kiintymyssuhde että kasvatuskumppanuuden ajatukset ja tavoitteet toteutuvat, joten tällöin myös omahoitajuuskäytäntö toteutuu näissä ryhmissä Espoon päivähoidon asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Opinnäytetyömme toisena tarkoituksena oli selvittää tarvitsisiko omahoitajuuskäytäntöä laajentaa myös yli 3-vuotiaiden lasten ryhmiin, joissa sitä ei vielä ole käytössä. 3–5-vuotiaiden lasten ryhmän vanhemmat olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä lapsensa saamaan hoitoon. Vastausten perusteella vanhemmat kaipaivat omahoitajuuskäytäntöä etenkin tutustumisvaiheessa ja päivähoitoa aloittaessa. Esikoululaisten ryhmässä omahoitajuuskäytäntöä ei vanhempien antamien vastausten mukaan tarvita. Tämänikäiselle lapselle on vanhempien mielestä hyväksi luoda erilaisia sosiaalisia suhteita ja toimia erilaisten hoitajien kanssa. Esikouluikäinen lapsi osaa myös kertoa omasta päivästänsä itse, eikä jokaista asiaa vanhempien mukaan välttämättä tarvitsekaan kertoa.

Päiväkodin jokaisessa lapsiryhmässä on 13–24 lasta, joten odotimme saavamme tarpeeksi kattavan otoksen tutkimukseemme. Kuitenkin jo alusta alkaen mahdollinen ongelma työssämme oli otoksen liian pieni koko – teimme opinnäytetyömme tutkimusta vain yhdessä päiväkodissa, joten tutkimustulokset ovat hyvin suppeat eivätkä välttämättä yleistettävissä. Saatuamme palautetut kyselylomakkeet vanhemmilta, huomasimme otoksemme koon tosiaan olevan melko pieni – tarpeeksi kattava kyllä tutkimaan omahoitajuuden onnistumista ja tarvetta kyseisessä päiväkodissa vanhempien näkökulmasta, mutta muihin päiväkoteihin niin Espoon kuin muidenkin alueiden kohdalla yleistäminen ei ole luotettavaa. Vastausprosentti oli kuitenkin tarpeeksi kattava opinnäytetyömme tekoon.

Mahdollisina ongelmina työmme kannalta pidimme kyselylomakkeiden kysymysten vastaamattomuutta tutkimuskysymykseemme sekä aikataulutusta ja sen toteutumisen ongelmia. Valitsemiamme teorioita pystyimme hyödyntämään oikein hyvin ja olimme löytäneet aiheeseemme sopivat teorialat, mutta näin jälkeinpäin ajatellen kyselylomak-

keiden kysymyksiä olisi pitänyt miettiä vieläkin tarkemmin ja perustaa ne täsmällisemmin käyttämiimme teorioihin. Aikataulutuksen ongelmiin jouduimme koko opinnäytetyön työstämisen aikana törmäämään useinkin. Työelämäharjoittelumme, opiskelun ohella tekemämme työt sekä muu vastaava vaikeuttivat aikataulumme yhteensovittamista ja asetetuissa aikarajoissa pysymistä. Kuitenkin jokainen meistä piti opinnäytetyömme alati ajan tasalla, mielessä ja työn alla. Asiaa tietenkin helpotti ja auttoi meidän jokaisen työskenteleminen päivähoitoalalla, ja näin ollen omahoitajuusaiheen jatkuva esillä oleminen.

Opinnäytetyöstämme saa kattavan käsityksen omahoitajuudesta ja sen tavoitteista päiväkodissa. Tarkoituksenamme oli tehdä työmme sekä päiväkodin henkilökunnan että lasten vanhempien hyödynnettäväksi. Valmiin opinnäytetyömme olemme toimittaneet Pisan päiväkodin johtajalle, joka hyödyntää työtä muun muassa omahoitajuuspiirien ohjaamisessa sekä henkilökunnalle kasvatuskeskustelujen tueksi. Opinnäytetyömme otos oli hyvin suppea, joten olisi mielenkiintoista selvittää millaisia tulokset olisivat suuremmalla otoksella – esimerkiksi jos vastaava kysely toteutettaisiin useammassa päiväkodeissa Espoon alueella tai vaihtoehtoisesti koko pääkaupunkiseudulla.

Opinnäytetyöprosessi oli vaativampi ja vei enemmän aikaa, kuin olimme kuvitelleet. Sekä kyselylomakkeen laatiminen että muutenkin näin laajan tutkimuksen toteuttaminen olivat meille täysin uusia kokemuksia. Opimme työtä tehdessämme paljon niin tutkimastamme aiheesta kuin itse tutkimuksen toteuttamisestakin.

LÄHTEET

Aarnio, Helena 1999: Dialogia etsimässä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Vammalan Kirjapaino Oy.

Eräutuuli, Matti - Leino, Jarkko - Yli-Luoma, Pertti 1994: Kvantitatiiviset analyyssimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Heikkilä, Jorma – Heikkilä, Kristiina 2001: Dialogi – avain innovatiivisuuteen. Juva: WSOY.

Heikkilä, Tarja 2001: Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Kaskela. Marja – Kekkonen, Marjatta 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki : Stakes, 2006 (Vaajakoski : Gummerus Kirjapaino).

Keskinen, Soili – Virjonen, Heli (toim.) 2004: Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammerpaino Oy.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Verkkodokumentti <www.finlex.fi>. Luettu 16.10.2007.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Verkkodokumentti. <www.finlex.fi>. Luettu 16.10.2007.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007: varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys lapsuus- ja nuoruusiässä. Verkkodokumentti.
<http://vanhemmat.mll.fi/lapsi_kasvaa_ja_kehittyy/varhainen_vuorovaikutus_ja_aivojen_kehittyminen.php>. Luettu 16.10.2007.

Omahoitajuuskäytännöt Espoossa 2007: Perehdytysmateriaali.

Paavola, Auli (toim.) 2004: Lastensuojelun keskusliitto. Perhe Keskiössä: Ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi; Kokemuksia Ruotsin Leksandiasta ja useista suomen kunnista. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Raittila, Kaisa 2005: Yhtä perhettä, kasvattajan kirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sinkkonen, Jari 2001: Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari (toim.) 2003: Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: : WSOY

Stakes 2005: Varhaiskasvatussuunnitelma. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy

Yli-Luoma, Pertti V. J. 1997: Johdatus kvantitatiivisiin analyysimenetelmiin SPSS for Windows-ohjelman avulla. Helsinki: International Multimedia & Distance Learning.

KIRJALLISUUTTA

Alasuutari, Maarit 2004: Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.

Anttila, Pirkko 2000: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Hamina: Akatiimi Oy.

Fonagy, Peter 2004: Attachment theory and psychoanalysis. London: Karnac.

Heikkilä, Matti - Lahti, Tuukka (toim.) 2007: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2007. Helsinki: Stakes.

Helenius, Aili - Karila, Kirsti - Mäntynen, Pirkko - Munter, Hilka - Siren-Tiusanen, Helena 2001: Pienet päivähoidossa: alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007: hoito ja huolenpito, kasvatus ja kasvaminen, opetus ja oppiminen. Helsinki: Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2000: Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hujala-Huttunen, Eeva - Nivala, Veijo 1996: Yhteistyö päivähoidossa: kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Oulun yliopisto.

Huttunen, Eeva 1989: Päivähoidon toimiva arki: varhaiskasvatuksen käytäntöjen kehittäminen. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Huttunen, Eeva - Niiranen, Pirkko (toim.) 1989: Onko lapsen hyvä olla päivähoidossa?: puheenvuoroja päivähoidosta. Kuopio: Kustannuskiila.

Jarasto, Pirkko 1997: Alle kouluikäisen lapsen maailma: elämää varten. Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy.

Karila, Kirsti - Alasuutari, Maarit - Hännikäinen, Maritta - Nummenmaa, Anna Raija - Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006: Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Karila, Kirsi - Kinos, Jarmo - Virtanen, Jorma (toim.) 2001: Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laitinen, Jaana 2004: Lapsi tarvitsee kiintymyssuhteen hoitajaan. Lastentarha 4: 18–21.

Mönkkönen, Kaarina 2002: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteenä: vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Ojala, Mikko 1985: Varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Paavola, Auli 2004: Perhe keskiössä: ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi; kokemuksia Ruotsin Leksandiasta ja useista Suomen kunnista. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Puro, Ulla - Matikainen, Janne 2000: Dialogi: yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki: TSL.

Pyykkö, Airi - Salpakivi, Pirkko - Vuorio, Jari-Matti 1985: Päivähoidon kasvatustoiminta. Helsinki: Kirjayhtymä.

Raittila, Kaisa 2005: Yhtä perhettä: Kasvattajan kirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Reunamo, Jyrki 2007: Tasapainoinen varhaiskasvatus: erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.

Ruoppila, Isto (toim.) 1999: Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena.

Rödstam, Monica 1993: Lapsen kehitys 0–3 vuotta. Huovinen, Hillevi (suom.). Helsinki: Otava.

Sinkkonen, Jari - Kalland, Mirjam (toim.) 2001: Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Värri, Veli-Matti 2000: Hyvä kasvatus - kasvatus hyvään: dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: Tampere University Press.

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake

Liite 2 Tutkimuslupa

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KIINTYMYSSUHDETEORIA	3
2.1	Kiintymyssuhdehäiriöt	4
2.2	Vierastilanne-menetelmä kiintymyssuhteiden luokittelussa	4
2.2.1	Turvallinen kiintymyssuhde	5
2.2.2	Välittelevä kiintymyssuhde	5
2.2.3	Ambivalentti kiintymyssuhde	5
2.2.4	Organisoitumaton kiintymyssuhde	6
2.3	Lapsuusajan kiintymyssuhteen merkitys myöhemmässä elämässä	6
3	LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET PÄIVÄHOIDOSSA	7
3.1	Kiintymyssuhde perustana omahoitajuudelle	8
3.2	Stressitekijöitä päiväkotiryhmässä	8
3.3	Omahoitajuuskäytäntö apuna stressitilanteissa	9
4	KASVATUSKUMPPANUUS	9
4.1	Lähtökohdat	10
4.2	Tavoitteet	11
4.3	Kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta	11
4.3.1	Kuuleminen	12
4.3.2	Kunnioitus	12
4.3.3	Luottamus	13
4.3.4	Dialogi	13
5	OMAHOITAJUUS	15
5.1	Omahoitajuuden taustaa	15
5.2	Omahoitajuus Espoon päivähoidossa	16
5.3	Omahoitajuuden tavoitteet	16
5.4	Päivähoidon aloitus	17
5.5	Omahoitajan tehtävät	18
5.5.1	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	19
5.5.2	Ryhmässä tehtävä työ	19
5.5.3	Tiimissä tehtävä työ	20
5.6	Omahoitaja apuna tunteiden tunnistamisessa	20
5.7	Omahoitajuuden onnistumisessa kaikilla on oma roolinsa	21
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
6.1	Pisan päiväkotit	22
6.2	Aikataulu	23
6.3	Työnjako	24
6.4	Tutkimusmenetelmänä kyselylomake	24

7	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	26
7.1	Päivähoidon aloitus	26
7.1.1	Alle 3-vuotiaat	26
7.1.2	3–5-vuotiaat ja esikoululaiset	28
7.2	Kasvatussuunnitelmaan vaikuttaminen	30
7.3	Päivähoidon arki	31
7.3.1	Alle 3-vuotiaat	31
7.3.2	3–5-vuotiaat ja esikoululaiset	33
7.4	Vanhempien mielipiteitä	35
8	LUOTETTAVUUS	36
8.1	Materiaali ja henkilökohtainen luotettavuus	36
8.2	Kyselylomake	37
8.3	Otoksen kattavuus	37
9	POHDINTA	39
	LÄHTEET	41
	KIRJALLISUUTTA	43
	LIITTEET 1 – 2	

Hei,

LIITE1

Olemme sosionomiopiskelijoita Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiasta. Teemme opinnäytetyötä Pisan päiväkotiin ja toivoisimme Teidän vastaavan oheiseen kyselylomakkeeseen 8.6.2007 mennessä. Opinnäytetyössämme pohdimme vanhempien näkökulmien kautta kasvatuskumppanuutta ja lapsen turvallista kiintymyssuhdetta, sekä näiden toteutumista Pisan päiväkodissa. Lomakkeen voitte palauttaa päiväkodin henkilökunnalle. Opinnäytetyömme valmistuu joulukuussa 2007 Espoon kaupungin ja Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian hyödynnettäväksi. Kiitos osallistumisestanne.

Perustiedot:

1. Lapseni on ryhmässä

☐	alle 3 v.
☐	3-5 v.
☐	esikoulu

2. Lapseni on aloittanut Pisan päiväkodissa

☐	alle 3 v.
☐	3-5 v.
☐	esikouluikäisenä

Päivähoidon aloittaminen:

3. Oliko Teillä ja lapsellanne tutustumisaika päivähoitoon?

☐	kyllä	(vastatkaa kysymykseen numero 4.)
☐	ei	(siirtykää kysymykseen numero 5.)

4. Miten tutustumisaika mielestänne vaikutti päivähoiton aloitukseen?

5. Hoitosuhteen alkaessa sain tarpeeksi tietoa

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
päivähoidosta	1	2	3	4	5
henkilökunnasta	1	2	3	4	5
lapsiryhmästä	1	2	3	4	5
päiväkodin toiminnasta	1	2	3	4	5

6. Pystyn vaikuttamaan lapseni kasvatussuunnitelmaan?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Päivähoidon arki:

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
7. Saan henkilökunnalta tarpeeksi tietoa lapseni päivästä	1	2	3	4	5
8. Lapseni huomioidaan yksilöllisesti	1	2	3	4	5
9. Lapsiryhmän ympäristö on turvallinen ja luotettava	1	2	3	4	5

11. Jos lapsenne kuuluu 3-5-vuotiaiden tai esikoululaisten ryhmään, vastatkaa kysymykseen A,
jos lapsenne kuuluu alle 3-vuotiaiden ryhmään, vastatkaa kysymykseen B.

A. Miten tarpeellisenä pitäisitte, että lapsenne asioita nimettäisiin hoitamaan
vain yksi ryhmän hoitajista? Miksi?

B. Lapsenne asioita on nimetty hoitamaan yksi ryhmän hoitajista. Miten se mielestänne toimii?

12. Mitä asioita muuttaisitte lapsenne päivähoiton suhteen?